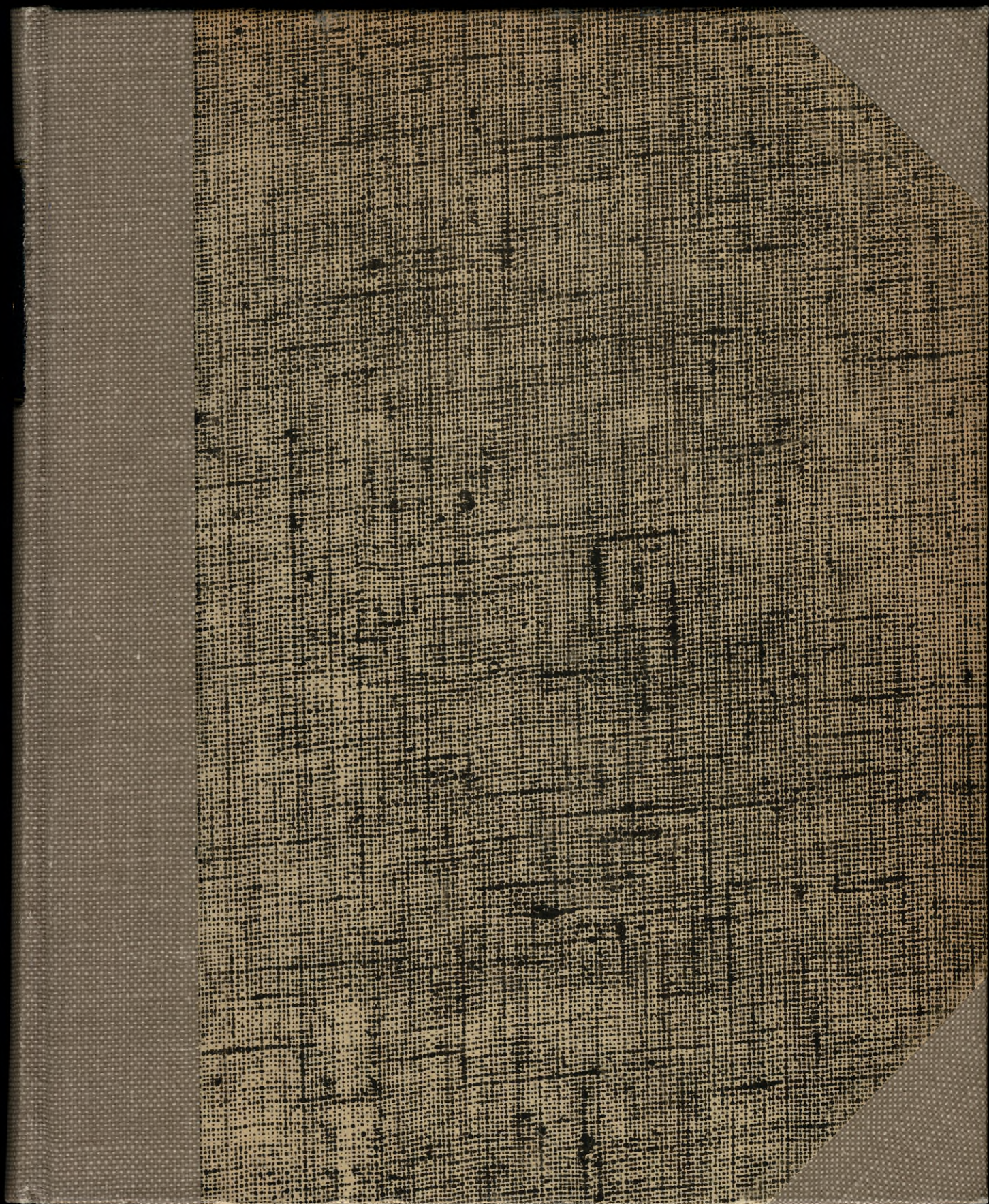

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

MEDICINSKA
HÖGSKOLANS BIBLIOTEK
GÖTEBORG

Acta

<Göteborg:
Hälsööräds-
nämnden>

Biomedicinska biblioteket

PERIODIKA

**GÖTEBORGS
HÄLSOVÅRDSNÄMDS
ÅRSBERÄTTELSE**

FÖR

1905

UTARBETAD AF

KARL JOH. GEZELIUS

FÖRSTE STADSLÄKARE

GÖTEBORG
GÖTEBORGS LITOGRAFISKA AKTIEBOLAG
1905

ROBERTO

HALLOWEEN

RECEIVED

1902

GÖTEBORGS
HÄLSOVÅRDSNÄMDS
ÅRSBERÄTTELSE

FÖR

1905

UTARBETAD AF

KARL JOH. GEZELIUS

FÖRSTE STADSLÄKARE.

GÖTEBORG
Göteborgs Litografiska Aktiebolag
1906.

GÖTEBORGS
HÄLSÖVÄRDSNÄMNDEN

ÅRSBERÄTTELSE

1905

KARL JON GÖRANSSON

GÖTEBORGS
HÄLSÖVÄRDSNÄMNDEN

Till Stadsfullmäktige i Göteborg.

Såsom sin årsberättelse för år 1905 får Hälsovårdsnämnden åberopa det af förste stadsläkaren Karl Joh. Gezelius utarbetade samt af Nämnden godkända förslag till sådan berättelse, som, jämte tillhörande bilagor, härmed öfverlämnas.

Göteborg, Maj 1906.

På Hälsovårdsnämndens vägnar:

CARL LAMBERG.

B. Lindberg.

Carl Lamberger

Stamm- und Familienregister der Gemeinde...

Göteborg, den 10. April 1880

CARL LAMBERGER

...

Innehåll.

I. Hälsovårdsnämnden och därunder hörande personal och inrättningar	sid. 1
II. Hälsovården:	
a) Stadsgrundens renhållning	» 3
b) Vattenledningar	» 4
c) Bostäder och byggnader, där många människor samlas..	» 5
d) Vissa åtgärder till förekommande af smittosamma sjukdomars spridning	» 6
e) Matvarukontrollen:	
Stadsveterinärens årsberättelse	» 9
f) Kemiska analyser:	
Stadskemistens årsberättelse	» 20
g) Öfriga ärenden	» 31
III. Sjukvården	» 34
IV. Befolkning och dödlighet	» 39
V. Väderlek, gångbara sjukdomar och dödsorsaker	» 40

Innehåll

I. Inledning och allmänna betraktelser 1

II. Historien 1

    a) Skandinavisk utbildning 1

    b) Utbildningsvägen 1

    c) Litteratur och tryckväsen. De nordiska läroplanerna 1

    d) En öfversikt af läroplanerna i de nordiska länderna 1

    e) Samfundets utveckling 1

    f) Skolekonomiska förhållanden 1

    g) Skolekonomiska förhållanden 1

    h) Skolekonomiska förhållanden 1

    i) Skolekonomiska förhållanden 1

    j) Skolekonomiska förhållanden 1

    k) Skolekonomiska förhållanden 1

    l) Skolekonomiska förhållanden 1

    m) Skolekonomiska förhållanden 1

    n) Skolekonomiska förhållanden 1

    o) Skolekonomiska förhållanden 1

    p) Skolekonomiska förhållanden 1

    q) Skolekonomiska förhållanden 1

    r) Skolekonomiska förhållanden 1

    s) Skolekonomiska förhållanden 1

    t) Skolekonomiska förhållanden 1

    u) Skolekonomiska förhållanden 1

    v) Skolekonomiska förhållanden 1

    w) Skolekonomiska förhållanden 1

    x) Skolekonomiska förhållanden 1

    y) Skolekonomiska förhållanden 1

    z) Skolekonomiska förhållanden 1

III. Skolekonomiska förhållanden 1

IV. Utbildning och utbildningsvägen 1

V. Utbildningens utveckling och förhållanden 1

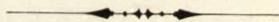
Förteckning å tabeller.

- Tab. 1. Summarisk redogörelse för sundhetspolisens arbeten under år 1905.
- » 2. Renhållningsanordningarna i Göteborg, samt stall, fähus och svinstia.
- » 3. Summarisk öfversikt öfver å Köttbesiktningsbyrån undersökta födoämnen.
- » 4. Uppgift å födoämnen, som å Köttbesiktningsbyrån varit frivilligt aflämnade till undersökning.
- » 5. Uppgift å af Göteborgs hälsopolis anhållna födoämnen.
- » 6. Uppgift å af hälsopolisen undersökta fall nötkreaturskött samt kalf- och fårkroppar.
- » 7. Uppgift å fläsk, undersökt å Hälsovårdsnämndens byrå.
- » 8. Uppgift å bagerierna vid slutet af år 1905.
- » 9. Uppgift å lokaler för försäljning af mjölk och grädde vid slutet af år 1905.
- » 10. Öfversikt af födda i Göteborg år 1905, med fördelning på månader.
- » 11. Öfversikt af födda i Göteborg år 1905, med fördelning på församlingar.
- » 12. Befolkningens rörlighet i hvarje af Göteborgs stads församlingar år 1905.
- » 13. Dödsfall och dödlighet för månad bland kyrkoskrifna i Göteborg åren 1901—1905.
- » 14. Dödligheten i Göteborg år 1905 för olika stadsdelar bland mantals-skrifna befolkningen.
- » 15. Dödligheten på 1,000 innevånare af den mantalsskrifna befolkningen i Göteborg åren 1901—1905.
- » 16. Öfversikt af meteorologiska observationerna i Göteborg år 1905.
- » 17. Sammandrag öfver de epidemiska sjukdomarne i Göteborg år 1905.
- » 18. Öfversikt af smittosamma sjukdomar i Göteborg åren 1896—1905.
- » 19. Sammandrag öfver sjukligheten i Göteborg år 1905 enligt uppgift från 10 distriktsläkare.

- Tab. 20. Gångse sjukdomar i Göteborg år 1905, fördelade på månader, enligt uppgift från 10 distriktsläkare.
- » 21. Dödsorsakerna i Göteborg år 1905, med fördelning efter åldersklasser och kön.
  - » 22. Dödsorsakerna i Göteborg år 1905, fördelade efter sina huvudgrupper på månader och kvartal.
  - » 23. Dödsorsakerna i Göteborg år 1905 bland kyrkoskrifna, fördelade på stadsdelar.
  - » 24. Dödsorsakerna bland här kyrkoskrifna, som år 1905 aflidit utom staden.
  - » 25. Dödsorsakerna i Göteborg år 1905 bland främlingar.
  - » 26. Dödsfall på 1,000 innevånare i nedanstående sjukdomar årligen 1901—1905, samt medeltal för denna och föregående 5-årsperiod (inom staden aflidna).
  - » 27. Jämförande öfversikt af dödsfall i folksjukdomar samt några andra sjukdomar i Göteborg åren 1896—1905.

I. Hälsovårdsnämnden med därunder hörande personal och inrättningar.

I *Nämndens* sammansättning har under året ingen förändring ägt rum, sammanträdenas antal har uppgått till 15, och därvid behandlade ärenden hafva registrerats i 219 paragrafer; enligt diariet inkommo 324 skrivelser och enligt brefböckerna utgingo 89.

Distriktsläkarne.

Den treåriga tjänstetiden har förnyats för läkaren i åttonde distriktet E. S. Ahlström fr. 1 april och för läkaren i tredje distriktet H. Boman från 1 oktober. Läkaren i sjettonde distriktet Einar Nordenfelt har efter ansökan beviljats afsked från den 1 oktober, och till hans efterträdare har transporterats läkaren i andra distriktet C. G. Warholm, till hvars distrikt läkaren i nionde distriktet G. Elander erhållit transport, och slutligen har förutvarande biträdande läkaren vid Epidemisjukhuset P. G. Carlström förordnats på tre år till läkare i nionde distriktet likaledes från 1 okt.

Poliklinikerna.

Å de under Nämnden hörande poliklinikerna i Gamla Artillerikasernen har under året åt stadens fattiga meddelats kostnadsfri läkarebehandling i barnsjukdomar, kvinnosjukdomar, mag- och tarmsjukdomar, ögonsjukdomar samt tandsjukdomar, hvarjämte sjukgymnastik och massage likaledes kostnadsfritt där gifvits. Å lokalen i Masthuggsbergens församlingshydda har hållits allmän poliklinik likaledes under hela året.

För upprätthållande af nödig kontinuitet i poliklinikernas verksamhet har Nämnden under året beslutat att fast aflöning skulle från 1 jan. 1906 tilldelas föreståndarne för ögon-, gynekologiska- och tandpoliklinikerna. Befattningen vid polikliniken i Församlingshyddan är förut aflönad. Redogörelse för verksamheten vid de olika poliklinikerna meddelas längre fram i berättelsen.

Epidemisjukhuset.

Sedan förutvarande biträdande läkaren G. Carlström förordnats till distriktsläkare, utsågs till biträdande läkare för 2 år från 1 okt. Med. Lic.

Adolf Strömstedt. Under kap. sjukvården redogör sjukhusets läkare för dess verksamhet under året. Underhållsdagarnes antal har utgjort 19,159, med i medeltal 52 pat. för dag. Medellängd af sjukhusvistelsen har varit 25 dygn.

Hemmet för lungsotssjuka.

Sängantalet utgjorde vid årets slut 57. Underhållsdagarnes antal uppgick till 19,136. Medellängd af sjukhusvistelsen 158 dygn. Då denna siffra visar tendens att oupphörligen stiga och sålunda hemmet till stor del upptages af patienter, hos hvilka sjukdomsprocessen kommit till relat. stillestånd, torde det bli nödvändigt att bestämma ett maximum för tiden af patienternas vårdande å hemmet och sedan öfverremittera dem till afdelningen å Gibraltar, för att på så sätt skaffa nya platser för fall, som kunna ha större utsikter att efter en tids sjukhusvistelse utgå i viss grad arbetsdugliga. 18,2 % af de under året vårdade ha kunnat utskrifvas förbättrade och delvis arbetsföra, hvilket under påpekade förhållande är att anse såsom en ganska hög siffra. Detaljerad redogörelse för hemmets verksamhet meddelas längre fram i berättelsen af anstaltens läkare.

Vaccinationen.

Två läkare utföra mot ersättning af Nämnden kostnadsfri vaccination under sommarens och höstens lopp. Tillsynen öfver vaccinationen är lagd i förste provinsialläkarens i länet hand.

Fosterbarnvården.

Vid början af året stodo 592 fosterbarn intill 7 års ålder under tillsyn. Under året ha nyanmälts 274, afidit under första lefnadsåret 32, under andra och tredje lefnadsåren 7, uppnått 7 års ålder 29, återtagits af föräldrar eller målsmän 88, afflyttat från staden 42, intagits å fattigvården 6, å barnhem 3, upptagits såsom egna barn 4 och kvarstodo sålunda vid årets slut 655. Nämnden har under året utfärdat förbud för 5 hem att vidare mottaga fosterbarn. Efter anmälan till polismyndighet ha 9 personer pliktfäلتs för uraktlåtenhet att anmäla fosterbarn och 3 personer för oanmäld flyttning.

Köttbesiktningsbyrån.

Sedan offentligt slakthus öppnats, hvarom längre fram, har besiktningsbyråns verksamhet nedlagts från den 1 nov. Öfver dess verksamhet under de 10 första månaderna af året redogör stadsveterinären i särskild nedan införd berättelse.

Hälsopolisen.

En summarisk redogörelse öfver dennas verksamhet meddelas i Tab. 1. Efter införandet i staden af slakt- och köttbesiktningsstvang har naturligt-

vis en rätt stor omläggning af hälsopolisens arbete företagits. Kontrollen af kött- och fläskvaror vid ångbåtarnes tilläggsplatser och vid järnvägsstationerna samt å Nämndens köttbesiktningsbyrå har ersatts af ökad tillsyn å försäljningsplatserna och i charkuterierna.

Efter anmaning af hälsopolisen ha en stor del rättelser vunnits utan att Nämnden behöft ingripa, så ha exempelvis 137 bostadslägenheter satts i vederbörligt skick, 23 källarelokaler, 97 bagerier och 25 charkuterier likaså, salubodar för födoämnen ha föranlett 221 anmärkningar, spisningslokaler 17, afträden 183, gårdar 217, aflopp och diken 82, stall 44, svinhus 16 samt fähus 9, hvilka samtliga anmärkningar erhållit godkänd rättelse. En del af dessa felaktigheter behandlas utförligen under de särskilda kapitlen af berättelsen.

Minderåriga i fabriker och handverk.

Tillsynen öfver dessa fullgöres af Nämnden i enlighet med lagen af 17 okt. 1900 och Kgl. Förordn. af 18 nov. 1881.

Af minderåriga i industrielt yrke ha 9 gossar och 2 flickor mellan 12—14 år samt 157 gossar och 9 flickor mellan 14—18 år stått under Nämndens tillsyn.

Stadskemisten.

För den verksamhet i Hälsovårdsnämndens tjänst, som af denne utöfvas, redogöres i särskild, nedan införd, berättelse, till hvilken hänvisas.

II. Hälsovården.

a) **Stadsgrundens renhållning.**

Stadens renhållningsstyrelse ombesörjde vid årets slut renhållningen inom 3,040 fastigheter, som lämnat en afgift af 204,579 kronor.

Under året såldes gödningsämnen för netto kr. 90,024.

Under föregående fem år har styrelsens verksamhet omfattat följande antal egendommar:

år 1900	2,815
» 1901	2,875
» 1902	2,890
» 1903	2,915
» 1904	2,970

Renhållningsanordningarna inom olika stadsdelar framgå af Tab. 2, som visar att antalet egendomar, där renhållningsstyrelsen ej ombesörjer renhållningen uppgår till 614; inom 189 egendomar utanför stadens planlagda område komposteras gödseln för jordbrukets behof.

Inom 3,250 egendomar uppsamlades latrinerna uti kistor, af hvilka 3,233 voro flyttbara samt placerade på cementplan, inom 484 uti spänner samt inom 5 uti grop, de sistnämnda utom stadens reglerade del.

Såsom tillblandningsämne till latrinerna användes kalk inom 834, torfmull inom 2,749 samt aska inom 103 egendomar.

Urinkurar på gårdar förefunnos till antal af 2,813 och underjordiskt aflopp från 3,424 inom staden belägna gårdar. Uppsamling af sopor och afskräde skedde inom 3,433 egendomar i täta baljor på cementplan, af hvilka 2,914 voro försedda med underjordiskt aflopp. Dessutom uppsamlades soporna inom 240 egendomar i ej flyttbara kärl, inom 6 i latrinkistorna, inom 3 i vagn samt blott i köken inom 24.

Utaf 296 stall, 85 fähus och 98 svinhus hade 253 underjordiskt aflopp.

Renhållningsanordningarna ha af hälsopolisen öfvervakats genom 40,236 besök i gårdarna.

Kloakledningarna ha under året utvidgats med:

allm. rörledningar	2,457 meter
gatubrunnar	143 stycken

Vid årets slut funnos af staden utförda:

allm. ledningar	111,487 meter
sidoleddningar	56,773 »
gatubrunnar	3,924 stycken
nedstigningsbrunnar	632 »
ventilationsbrunnar	1,182 »
spolningsluckor	142 »
afstängningsluckor	8 »

b) **Vattenledningar.**

Antalet, serviser som vid årets början utgjorde 3,605, har under året ökats med 92.

Rörnätets längd har ökats med 3,046 m. och utgjorde vid årets slut 148,983 meter.

Vid *Delsjön* har filtreringen fortgått dygnet om under hela året med en filterhastighet af i medeltal 3,40 m. i dygnet och ett maximum af 4,69 m., vid tillfälle då ett filter för rensning varit satt ur verksamhet.

De *täckta filterna vid Alelyckan*, elfvatten, ha likaledes varit i verksamhet hela året. Antalet bakteriekolonier pr kub.-ctm. vatten har utgjort i det

ofiltrerade vattnet 1091 med. max. 4561, under det att i det efter filtrering använda vattnet medeltalet varit 35 samt antalet pr kub.-ctm. i 7 fall öfverskridit 100. Filterhastigheten har varit i medeltal 0,6 m. pr dygn.

Naturfilterna vid Lerjeholm. Till pumpbrunnen har under hela året lämnats vatten dels från den större grundvattensbrunnen, som i förra berättelsen omnämndes, dels från 18 st. af de 20 äldre rörbrunnarna.

Af grundvatten har under året användts sammanlagdt 1,632,052 kub.-meter.

Af i luftningsbassängen tagna 279 prof ha 164 visat sig fria från bakterier, 107 ha visat 1—5 bact.-kolonier pr kub.-meter vatten, 8 prof 6—10 kolonier samt intet prof mer än 10.

Vid *Delsjön* utgjorde årets nederbörd 578 mm., motsvarande en vattenmängd af 5,283 millioner m³, då sjöns nederbörds område beräknas till 914 har. Vid årets slut var Delsjöns vattenstånd + 75,81 mot + 76,65 eller 0,84 m. lägre än vid 1904 års slut, hvadan således under året förutom nyssnämnda 5,283 mill. förbrukats 0,93 mill. af det i sjön magasinerade vattnet. Af vattentillgången har i staden konsumerats c:a 62 % och förlorats genom afdunstning 38 %.

Den totala *vattenförbrukningen* har under året uppgått till 6,179 millioner kub.-meter, af hvilken mängd 68 % utgjort Delsjövatten, 26 % grundvatten och 6 % elfvatten.

Medelförbrukningen pr konsument och dygn uppgår till c:a 118 liter som approximativt kunna fördelas på hushållet 76 liter, för industriella ändamål 30 liter samt för allmänna ändamål 12 liter.

Årets kostnader för drift och underhåll ha i rundt tal utgjort 162,500 kronor eller 2,83 öre pr m³ förbrukadt vatten. Med anläggnings-, ränte- och amorteringskostnader uppgår värdet pr m³ vatten till 4,03 öre.

c) **Bostäder, nybyggnader, hotell och skolor.**

Byggnadsverksamheten under året har varit liflig, 112 nybyggnader ha tillkommit, hvaraf 43 boningshus af sten och 57 af trä, 2 skolhus och 10 magasins- eller fabriksbyggnader. Dessutom ha 34 sten- och 20 trähus varit underkastade större eller mindre ombyggnad. Genom nybyggnaderna ha tillkommit 3,003 bostadsrum, 1,814 kök, 208 handelslokaler, 52 skolsalar och 104 fabriks- och magasinslokaler. Genom förändringarne af äldre byggnader ha tillkommit 66 rum med 13 kök samt 66 handelslokaler. Bostadssiffran vid årets slut utgjorde 104,587 rum och kök.

Från besiktningarne af nybyggnader kan antecknas såsom ett ofta förekommande fel, att golfven i köken ej tätas, där rörledningar dragas igenom, hvarföre skur- och slaskvatten får tillfälle att tränga ned i golfyllningen, förorsakande röta och en osund lukt.

I regel iakttages numera vid nybyggnad att betjäningens rum får ordentlig belysning, dock förekomma ännu enstaka fall, då hänsyn härtill icke tages, under året dock endast i fastigheterna N:o 46 af 8 kvarteret och 47 B. i 16 roten.

Under senare hälften af året voro klagomålen öfver fuktiga lägenheter ganska talrika, men i de flesta fall berodde felet på en otillräcklig utluftning; i synnerhet om därvid, såsom ofta är händelsen i smärre lägenheter, en ganska afsevärd tvätt med påföljande torkning af det tvättade sker inne i köket, måste naturligtvis lägenheten bli i hög grad fuktig.

42 äldre hus, innehållande 332 rum och 162 kök hafva blifvit rifna, hvarjämte 23 bostadsrum genom Nämndens ingripande blifvit utrymda på grund af deras hälsovådliga beskaffenhet. Flertalet af de senare har utgjorts af lägenheter i källare, de öfriga af rum utan direkt dagsljus.

d) **Vissa åtgärder till förekommande af smittosamma sjukdomars spridning.**

Den bakteriologiska undersökningsstationen å Hälsovårdsnämndens byrå har fungerat såsom föregående år. 283 undersökningar ha verkställts, alla afseende difteriens diagnostiserande.

I Tab. 18 redogöres för under året anmälda fall af de smittosamma sjukdomar, om hvilkas förekomst hvarje praktiserande läkare är skyldig underrätta hälsovårdsnämnden.

Desinfektion af bostäder.

Sedan anmälan om fall af smittosam sjukdom inkommit, göres af hälsopolisen besök i den sjukes bostad, hvarvid för hvarje fall lämpade desinfektionsåtgärder vidtagas och lägges därvid särskild vikt vid att af den sjuke användt linne och sängutrustning samt golfmattor med största omsorg smittrenas samt att lägenheten grundligt rengöres.

I lägenheter, som varit bebodda af lungotspatienter, har efter den sjukes frånfälle eller anmälda flyttning formalin-desinfektion enl. Breslaumetoden verkställts i 475 fall. Sammanlagda antalet rum, som underkastats smittrening, har uppgått till 1514.

Desinfektion af offentligen till salu genom auktionskammaren utbjudna *begagnade kläder* har verkställts i 142 fall.

Vaccinationen.

Kostnadsfri vaccination med animal vaccin har verkställts af nämndens vaccinatorer å 916 barn, hvarvid i 3 fall utan resultat.

Fördelningen på församlingar och vaccinatorer framgår af följande tabell

	Domkyrko förs.,	Haga,	Masthugget,	Carl Johan,	Gamlestaden,	Christine
D:r Hindmarsh	196	134	—	—	141	56
D:r Livijn	13	1	200	169	—	6

Enligt till depåföreståndaren, förste provinsialläkaren i länet, gjorda anmälningar ha sammanlagdt 1,832 vaccinationer af läkare och barnmorskor verkstälts under året.

Åtgärder mot veneriska sjukdomarnas spridning (ur andre stadsläkarens årsberättelse).

Vid början af år 1905 utgjorde:

a)	antalet af å polisens lista inskrifna sig i staden uppehållande prostituerade kvinnor	67
	Under loppet af 1905:	
	återkommo, förr inskrifna.....	84
	blefvo af Poliskammaren ålagda allmän besiktning.....	22
	Summa prostituerade	173

Vid början af 1905 utgjorde:

b)	antalet kvinnor, som underkastat sid sundhetsbesiktning enligt 2 art. § 5 af för besiktningsbyrån gällande stadgar	1
	Under loppet af 1905 hafva underkastat sig sundhetsbesiktning enligt ofvanskrifna stadgar	2
	hafva dessutom vid gifven anledning blifvit besiktigade, men hvilkas regelmässiga besiktning förklarats bero af deras framtida uppförande af hvilka remitteras till Holtermanska sjukhuset för venerisk smitta	126
	Summa besiktigade men ej inskrifna kvinnor	34
	Hela antalet af under året besiktigade kvinnor har utgjort.....	302

Vid slutet af 1905 voro:

a)	af de prostituerade kvinnorna:	
	afvikna från staden	63
	af Poliskammaren tillvidare befriade från besiktningsskyldighet....	12
	häktade eller dömda till tvångsarbete	15
	intagna å Frälsningsarméns räddningshem, Södra Vägen 46	2
	intagna å Allmänna och Sahlgrenska sjukhuset	1
	aflidna	1
	kvar vid årets slut (däraf 1 intagen å Holtermanska sjukhuset)....	79
	Summa	173
b)	af dem, hvilka underkastat sig besiktningsskyldighet enligt art. 2 § 5 af stadgarne för besiktningsbyrån,	
	ålagda allmän sundhetsbesiktning	1
	afvikne	2
	Summa	3

Antalet verkställda besiktningar	6,469
(mot 7,114 år 1904)	
Antalet till Holtermanska sjukhuset remitterade kvinnor	80
(mot 95 år 1904)	
af hvilka remitterats en gång	64
och två eller flera gånger	16
så att antalet remisser utgjort	102
(mot 116 år 1904)	
Antalet besiktigade kvinnor	302
(mot 327 år 1904)	

Sjukdomstablå:

1905	Dröppel	Sjanker	Syfilis	Bulnad å köns- delarne Bartholi- nitis Bubo	Sår af obestämd natur	Hudsjukdom	Summa
Januari	3	3	1	—	—	—	7
Februari	4	2	4	—	1	—	11
Mars	3	—	—	1	3	—	7
April	5	1	—	1	—	—	7
Maj	3	3	2	1	—	—	9
Juni	6	—	—	—	1	—	7
Juli	4	—	2	1	1	—	8
Augusti	5	1	3	—	—	—	9
September	7	—	—	1	2	—	10
Oktober	4	1	—	2	2	—	9
November	4	3	4	2	—	1	14
December	3	1	—	—	—	—	4
Summa	51	15	16	9	10	1	102

Rättsmedicinska ärenden (ur andre stadsläkarens årsberättelse).

Härvarande Rådhusrätt har under året infordrat utlåtande angående Elsa Konstantia Lagerholm Hjelm's sinnestillstånd. Som bemålde Hjelm emellertid från orten afvikit, kunde dylik undersökning ej verkställas.

Poliskammaren härstädes har åtskilliga gånger begärt yttrande angående personers arbetsförmåga, om sinnessjukes behof af internering, om med venerisk smitta behäftade m. m. dylikt.

Andre stadsläkaren har som vanligt mycket ofta blifvit kallad till de olika polisstationerna för där upptagna sjuka, och hafva dessa antingen blifvit meddelade råd för sitt lidande eller remitterade till de olika sjukvårdsinrättningarne.

På Förste Stadsläkarens anmodan har jag närvarit vid de under året förekommande visitationerna å stadens apotek.

På anmodan af härvarande Poliskammare hafva 9 rättsmedicinska besiktningar och liköppningar blifvit verkställda. Enligt afgifna utlåtande hafva dessa fall varit följande:

- 1 foster, ofullgånget, har ej andats.
- 3 förgiftningsfall genom kolsyra.
- 1 förgiftningsfall genom kvicksilfver (sublimat).
- 2 förgiftningsfall genom koloxid (1 genom kolos; 1 genom lysgas).
- 2 dödsfall efter skador (1 död af lunginflammation i följd af yttre skada genom öfverkörsel; 1 död af förblödning genom lefverruptur, ådragen genom att han blifvit klämd mellan järnvägsvagnar.

För utfärdande af dödsbevis vid dödsfall af sjukdom, under hvilken läkarettillsyn ej åtnjutits eller utlåtande vid dödsfall genom olyckshändelser eller själfmord, då Poliskammaren ej ansett nödigt, att protokoll uppsatts, hafva 69 obduktioner verkställts.

e) **Matvarukontrollen** (stadsveterinär C. L. Blomgren).

I och för kontrollen öfver matvaruhandeln ha tillsyningsmännen hos Hälsovårdsnämnden under år 1905 tillsammans verkställt 49,451 besök och besiktningar, hvaraf å torg 3,411 (å Kungstorget 819, å Olskrokstorget 109, å Grönsakstorget 611, å Skanstorget 269, å Fisktorget 755, å Masthuggstorget 509, å Stigbergstorget 201 och å Kusttorget 138), vid Kustens fiskbrygga 56, i upplagsmagasiner för födoämnen 8,357, i bagerier 2,639, i salubodar för födoämnen 18,644, i saluhallar 4,280, i spisningslokaler 1,222, i slagterier 646, i korffabriker 4,819, å fartyg, hvarå födoämnen hitförts, 1,958 samt å järnvägarnes godsmagasiner 3,419 (786 å Statens-, 677 å Bergslags-, 803 å Vestkust-, 624 å Borås- och 529 å Vestgötabanans).

Förutom ofvannämnda inspektioner, som afsett upptäckandet af felaktiga födoämnen och kontroll däröfver, att matvaruförordningens föreskrifter blifvit följda, ha tillsyningsmännen äfven uträttat en del andra arbeten, som med matvarukontrollen stått i samband. Så ha de 42 gånger under året biträdt mig vid besiktningar i härvarande tullpackhus af importerade köttvaror. Här och hvar i staden ha de å torg och i salubutiker under året inköpt 370 prof af mjölk, grädde och andra födoämnen, som till stadskemisten öfverlämnats för undersökning, därvid 2:ne alltid åtföljts för bevisnings förebringande, från hvem varorna blifvit inköpta. Angående undersökningsresultaten af de inköpta profven hänvisas till stadskemistens berättelse för året. Efter den 15 Nov., då slag- och köttbesiktningstvång här började att tillämpas, ha tillsyningsmännen äfven öfvervakat, att här saluhållna och salubjudna färska djurdelar

af häst, nöt, kalv, får, get, och svin, varit försedda med i lag föreskrifna stämplor. Å Nämndens köttbesiktningsbyrå har dessutom till och med den 14 Nov. hvarje dag en af tillsyningsmännen assisterat mig och å byrån biträdt med frånskärande af sjukliga eller förskämda delar från djurkroppar, fört anteckningar öfver de kasserade varornas beskaffenhet och varuägarens namn, hemvist m. m. samt oskadliggjort de djurkroppar och djurdelar, som af mig förklarats vara till människoföda odugliga. Smärre djurkroppar äfvensom djurdelar ha genast öfverförts till byråns kassationsrum, där de fotogénbegjutits. Därifrån ha de af nattmannen ett par gånger i veckan afhämtats för nedgräfning å Sanna. Kasserade större djurkroppar ha ägarne själfva fått uttransportera till nattmansbostället, å hvars mark de under tillsyn af medföljande hälsopolis nedlagts i där på förhand gräfd graf, hvarefter de begjutits med fotogén, betäckts med ett kalklager och därefter öfverskottats med sand.

Vid sina inspektioner ha tillsyningsmännen under året 1,464 gånger (262 å torg, 993 i slagterier, 45 i upplagsmagasiner, 51 i korffabriker, 2 i handelslokaler, 94 å järnvägsstationer och 17 å fartyg) påträffat felaktiga födoämnen, hvaraf 1,219 befunnits vara till människoföda helt och hållet otjänliga och 245 användbara. Dessa senare, som utgjorts af hela djurkroppar, ha dock icke förr fått försäljas, än alla felaktiga delar blifvit desamma å byrån frånskilda. Förutom af hälsopolisen anhållna födoämnen ha också under året 2,358 felaktiga dylika blifvit å byrån frivilligt aflämnade till undersökning, hvaraf 910 blifvit, såsom otjänliga till människoföda, totalt kasserade och 1,448, som utgjorts af hela djurkroppar, ansetts användbara, dock först efter frånskärning af odugliga partier.

I tabell 7 lämnas uppgift å tillförseln till staden af nötkött samt kalv- och fårkroppar äfvensom å djur, som blifvit slagade i stadens gamla slagthus, från årets början till den 15 Nov., då hälsopolisen, efter offentliga slagthusets med därtill hörande köttbesiktningsbyråers öppnande, avslutade sina dagliga räkningar af kött, som hitförts. Den statistik öfver årliga tillförseln, som under ett tjugotal af år utarbetats och som för hvarje år i särskild tabell återfinnes i Hälsovårdsnämndens årsberättelser, kan ju ej gerna göra anspråk på att vara fullt exakt, då besiktningen ej varit obligatorisk, men har därpå af hälsopolisen nedlagts stor omsorg för att erhålla så tillförlitliga siffror som möjligt till ledning för beräkningar vid det offentliga slagthusets uppförande, hvilket, under så många år påtänkt och planerat, nu först i år blifvit en verklighet, då det den 15 Nov. öppnade sina portar för begagnade.

Af ofvannämnda tabell synes således bland annat, att tillförseln af nötkött, kalv- och fårkroppar, sådan den kunnat af hälsopolisen beräknas, till och med den 14 Nov. utgjorts af resp. 23,370, 24,146 och 18,514 kroppar, hvaraf

i stadens gamla slagthus 3,477 storboskap, 100 gödkalfvar och 12 får blifvit slagtrade. Om man så härtill lägger, hvad som af dessa köttslag under återstående delen af året besiktigats dels i det offentliga slagthuset och dels vid detsamma besiktningsbyråer eller tillsammans 4,369 kroppar af storboskap, 4,316 af kalv och 2,210 af får, blifva tillförselsiffrorna för hela året af storboskap 27,739, af kalv 28,482 och af får 20,724. Anmärkas må, att hitförda halfva och fjärdedels kroppar vid beräkningarne reducerats till hela, innan de upptagits. Vid jämförelse med föregående års tillförsel visar sig en minskning i årstillförseln med 1,705 storboskap, 3,731 kalv- och 5,135 fårkroppar.

Under den tid af förra året, sedan köttbesiktnings- och slagthuslagens föreskrifter här började att tillämpas eller från och med den 15 Nov., slagtrades i det offentliga slagthuset 2,462 storboskap, 61 större och 11 mindre kalvvar, 57 får, 226 svin och 77 hästar, eller inalles 2,894 djur. Dagen före öppnandet slagtrades där äfven 41 storboskap. Såsom häraf synes har ett icke obetydligt antal storboskap den första tiden där slagtrats. Flertalet af dessa ha utgjorts af större göddjur, däraf ett ovanligt stort antal oxar, som lämnat ett kött, i kvalitet vida öfverträffande, hvad vi här förut varit vana vid att få och en köttmängd. dubbelt så stor som förut efter då slagtrade mindre djur, hvadan inträffat, att prisen på nötkött i stället för att stiga, som mången före slagthusets öppnande motsåg, i stället sjunkit och bibehållit sig lägre än förut under den tid af året, som detsamma varit i verksamhet. Därigenom att slagthuset så lifligt anlitas, har konkurrensen slagtarena emellan åstadkommit den verkan, att bättre djur än förut hitförts, hvars kött varit lättare att afyttra just därför, att allmänheten redan från början, då ingen prisstegring därå visat sig, lämnat det företräde, som varit försedt med offentliga slagthusets stämpel. Orsaken därtill är ju också alldeles klar, enär besiktningen af kött, slagtradt i det offentliga slagthuset och härstammande från djur, som kunnat undersökas såväl före som efter slagtningen, då alla djurets inelfvor funnits tillstädes för undersökning, lämnar en bra mycket större garanti, än då endast djurkropp utan tillhörande inelfvor på en besiktningsbyrå förelägges till undersökning. Kött, efter djur, slagtrade i slagthuset, under hygieniska förhållanden, blir ju också ända från början snyggt behandlad till stor skilnad från sådant, som landsvägsledes eller med båt och järnväg oftast lång väg måste hittransporteras, då det under transporten nästan alltid på ett eller annat sätt blir utsatt för förorening. Huru stora köttmängder med dessa lägenheter under året hitkommit af endast storboskap, kalv och får finner man, om man sammanslår siffrorna af det, som slagtrats i stadens gamla slagthus och i det offentliga och fråndrager dessa totaltilförselsiffrorna. Det visar sig då, att landsvägsledes samt med järnväg och båt hitfördt kött af ofvannämnda djurslag utgjort den betydliga summan af 21,760 kroppar af

storboskap, 28,310 af kalf och 20,655 af får. Man må väl hoppas, att dessa höga siffror snart skola förminska, då allmänheten kommit till full insikt därom, att slagthusköttet af ofvannämnda orsaker ovilkorligen bör föredragas framför sådant, som blifvit uppslagtadt i landsorten och därefter hit infördt.

För att visa tillförsens storlek under de olika veckodagarne meddelas här nedan en uppgift på antalet under år 1905, till och med den 14 Nov. här saluhållna kroppar af:

	Storboskap	Kalf	Får
Måndagar	1,182	965	536
Tisdagar	3,758	4,822	3,013
Onsdagar	3,160	2,459	2,136
Torsdagar	2,215	2,766	1,453
Fredagar	5,673	8,589	5,657
Lördagar	7,382	4,545	5,719
Summa	23,370	24,146	18,514

Af ofvanstående tabell synes således bland annat, att tillförseln af storboskap och får varit störst på lördagar och af kalfvar på fredagar samt att, då på tisdag och fredag hitfördt kött i detaljhandeln först försäljes dagarne därpå, köttåtgången på lördagar är ungefär dubbelt så stor som på onsdagar.

Af hästkött har under året till och med den 14 Nov., förutom hvad i form af korf och rökt kött försålt, här saluhållits 1,502 fram- och lika så många bakparter eller köttet efter 751 djur. Om så härtill lägges köttet efter 77 i det offentliga slagthuset slagtrade hästar och 135 från landsorten för undersökning å dess besiktningsbyråer inlämnade kroppar, utgöres antalet hästkroppar, som här under året saluhållits, af 963, eller 39 flera än under året därförut.

Af fläsk ha under året å Hälsovårdsnämndens köttbesiktningsbyrå till och med den 14 Nov. varit till undersökning inlämnade 24,460 hela och 631 halfva kroppar samt 1,012 mindre stycken, hvaraf 943 varit af svenskt och 59 af amerikanst ursprung samt 10 från annan utländsk ort. Med halfva, reducerade till hela, ha således där under denna tid 24,775 hela kroppar varit till undersökning inlämnade. Om man till ofvannämnda siffra lägger, hvad som sedan den 15 Nov. och till årets slut af svin slagrats i det offentliga slagthuset eller 226 stycken samt de kroppar inclusive halfva, reducerade till hela, som inlämnats å slagthuset besiktningsbyråer eller 6,708, erhålles en tillförselsiffra af 31,483 kroppar.

Någon direkt ändring af torghandelsförhållandena med styckning och utminuterung af kött därstädes har under året icke ägt rum, men har dock Hälsovårdsnämnden under året hos herrar stadsfullmäktige gjort hemställen

därom, att dylik försäljning i smärre partier af sanitära skäl ej vidare måtte få äga rum därstädes efter den 1 April 1906, hvilken hemställan af stadsfullmäktige bifallits och underställts Konungens Befallningshafvandes pröfning, som ock fastställt densamma.

I tabellerna 5 och 6 äro de, på ett eller annat sätt felaktiga födoämnen upptagna, som utgjort föremål för särskild undersökning å byrån, hvaraf i tabell 5 de återfinnas, som varit inlämnade till undersökning och i tabell 6 de, som af hälsopolisen blifvit anhållna. Af dessa tabeller framgår bland annat, att under året inalles 3,822 dylika eller 224 flera än under föregående år, där blifvit undersökta; och ha dessa utgjorts af: 15 hela fall häst-, 20 hela fall elg- och 358 hela fall nötkött, 18 får-, 46 spädgris, 94 kalf- och 1,347 svinkroppar, 2 partier kalf, 2 partier får-, 44 partier nöt- och 148 partier svin-kött, 4 partier korf och 5 partier köttfärs, 384 svinistrar och 1,335 inelfvor.

I 3,302 fall (1,911 frivilligt inlämnade och 1,391 af hälsopolisen anhållna) ha varorna utgjorts af nödslaktade djur eller sådana, hos hvilka efter slaktningen sjukliga förändringar blifvit iakttagna eller ock af sjukliga djurdelar, i 519 fall (447 frivilligt inlämnade och 72 af hälsopolisen anhållna) af i förskämning stadda djurkroppar och öfriga födoämnen samt i 1 fall af en af hälsopolisen anhållen fårkropp, visande tecken på att ha blifvit blodaftappad efter döden och därefter uppslagtd.

I 1,693 fall (1,448 frivilligt inlämnade och 245 af hälsopolisen anhållna) ha varorna, som utgjorts af hela djurkroppar, efter sjukliga delars aflägsnande förklarats användbara och fått försäljas. Anmärkas må att alla de här ofvannämnda aflägsnade och kasserade djurdelarne, som ofta varit rätt betydande, exempelvis vid lokal tuberkulos hos nötkreatur, benbrott m. m., icke äro bland de i tabellerna 5 och 6 i anmärkningskolumnerna omnämnda partierna upptagna.

I 2,129 fall (910 frivilligt inlämnade och 1,219 af hälsopolisen anhållna) ha varorna befunnits vara till människoföda helt och hållet otjänliga, och ha dessa tillika med de från ofvannämnda djurkroppar frånskilda sjukliga delarne blifvit af hälsopolisen på sätt, som ofvan nämnts, oskadliggjorda.

De totalt kasserade varorna ha utgjorts af 63 hela fall nötkött, 10 spädgris-, 11 får-, 30 svin- och 92 kalkkroppar; 2 partier får-, 2 partier kalf-, 44 partier nöt- och 147 partier svinkött, 4 partier korf, 5 partier köttfärs, 384 svinistrar och 1,335 inelfvor.

Öfver antal och beskaffenhet af de hela, i ett eller annat hänseende felaktiga djurkroppar, som å byrån under året varit föremål för närmare undersökning, lämnas här nedan en tabellarisk öfversikt.

Djurslag	Antal hela djur- kroppar	Frivilligt inlämnade till undersökning å byrån		Af hälsopolisen anhängna		S u m m a	
		Användbara	Till människoföda ofjälliga	Användbara	Till människoföda ofjälliga	Användbara	Till människoföda ofjälliga
Storboskap	358	63	21	232	42	295	63
Kalf.....	94	2	7	—	85	2	92
Får	18	4	2	3	9	7	11
{Svin (vuxna).....	1,349	1,314	30	5	—	1,319	30
{Spädgris.....	46	36	8	—	2	36	10
Häst	15	11	—	4	—	15	—
Elg	20	17	—	3	—	20	—
Summa	1,900	1,447	68	247	138	1,694	206

Af storboskap ha 2 kasserats för pleurit, 3 för peritonit, 3 för pyämi, 4 för septikämi, 2 för höggradig benmjukhet, 3 för höggradig hämoglobinuri, 4 för förskämning, 9 för vattusot, 13 för tuberkulos och 20 för andra sjukdomar, der muskulaturen varit höggradigt sjukligt förändrad eller företett lukt af medikamenter.

Af kalkkroppar ha kasserats för karbollukt 1, för vattusot 3, för omogenhet 18, för pyämi och septikämi 43 samt för andra sjukliga förändringar 8. Dessutom ha 19 blifvit kasserade för förskämning. Flertalet omogna kalkkroppar ha utgjorts af nästan fullgångna foster, dem hälsopolisen från slaktare anhållit i stadens gamla slakthus.

Af fårkroppar ha 4 kasserats för vattusot, 6 för förskämning och 1, som härstammat från efter döden blodoftappadt och uppslagadt djur.

Af svinkroppar (vuxna) har 1 kasserats för septikämi, 1 för vattusot, 1 för gulsot, 1 för dynt (*Cysticercus cellulosæ*), 1 för förskämning, 2 för pyämi, 7 för höggradig rachitis, 7 för trikinos och 9 för tuberkulos. Dyntfläsket förskref sig från Skåne liksom alla de trikinösa fläskerna med undantag af ett, som hitsändts från Fristad i Vestergötland. I vikt uppgingo det dynthaltiga fläsket och de trikinösa till tillsamman 915,5 kg. och inlöstes af hälsovårdsnämnden efter 60 öre per kg. med kronor 549,30.

Af spädgrisar har 1 kasserats septikämi, 1 för gulsot, 1 för peritonit och 3 för andra sjukdomar, därvid muskulaturen haft ett missfärgadt utseende och

tillika i ett af fallen äfven varit illaluktande. I 4 fall ha dessutom dylika kroppar kasserats för förskämning.

Af de i tabellerna 5 och 6 i anmärkningskolumnerna antecknade nötköttspartierna, som blifvit kasserade, ha 17 varit frivilligt inlämnade till undersökning och 27 af hälsovårdspolisen anhållna. Med undantag af 5 anhållna partier, som kasserats för förskämning, ha de öfriga kasserats för sjukliga förändringar. De senare ha utgjorts af 4 fram- och 35 bakparter.

De i tabell 6 antecknade kalvköttspartierna utgjordes af 2:ne bakparter, härrörande från ett djur, som varit lidande af septikämi.

De i tabellerna 5 och 6 i anmärkningskolumnerna upptagna svinköttspartierna ha utgjorts af 15 färska skinkor, 81 svinhufvuden (2 salta och 79 färska) samt 51 andra partier, större eller mindre, däraf alla med undantag af 2 amerikanska fläksidor utgjorts af färskt fläsk. Af de färska svinhufvudena ha 68 blifvit kasserade för tuberkulos.

Af fårköttspartierna ha 2 kasserats för förskämning och en bringa för större varbildningsprocess.

Samtliga svinstrar ha varit grönfärgade och illastinkande samt frånskilts å byrån till besiktning inlämnade svinkroppar.

Af inelfvor ha af 297 frivilligt inlämnade 12 och af 1,038 anhållna 22 kasserats för förskämning samt öfriga för sjukliga förändringar såsom tuberkulos, varbildning, parasiter m. m. De förskämda inelfvorna ha utgjorts af 1 nöttunga, 1 par kalflungor, 1 svinnjure, 2 svin-, 6 nöt- och 6 kalfflefrar, 6 kalfnjurar och 11 kojufver.

I nedanstående tabell lämnas en öfversikt öfver antal inelfvor, som af hälsopolisen beslagttagits å olika ställen samt äfven å sådana, som frivilligt inlämnats, men blifvit kasserade.

	Frivilligt inlämnade till undersökning & byrån	Af hälsopolisen anhållna						Summa	
		& torg	i slagteri	i upplagsmagasiner	i korffabrik	i handelslokal	& fartyg		
Nöt-	tungor	1	—	—	1	—	—	2	
	hjärtan	—	—	1	—	—	—	1	
	lungor	—	1	756	—	1	—	758	
	lefrar	—	32	97	4	3	—	139	
	jufver	1	11	54	—	9	—	76	
	njurar	—	—	—	—	—	1	1	
Svin-	magar och tarmar	—	—	23	—	—	—	23	
	lungor	1	—	—	—	16	—	17	
	lefrar	6	4	—	—	9	—	19	
	jufver	7	—	—	—	—	—	7	
	njurar	266	—	—	—	—	—	266	
Kalf-	magar och tarmar	—	—	—	—	1	—	1	
	hufvuden	1	—	—	—	—	—	1	
	hjärtan	1	—	—	—	—	—	1	
	lungor	1	3	—	—	—	—	4	
Fårlefrar	lefrar	4	2	—	—	—	—	6	
	njurar	8	2	—	—	—	—	10	
	Fårlefrar	—	3	—	—	—	—	3	
	Summa	297	58	931	5	39	1	4	1,335

Tuberkulösa förändringar ha under året från dess början till den 15 Nov. påträffats hos 1,566 föremål, hvaraf i nedanstående tabell en närmare öfversikt lämnas öfver antalet tuberkulösa fall nötkött, svinkroppar och inelfvor, som dels blifvit å Hälsovårdsnämndens köttbesiktningbyrå frivilligt inlämnade och dels af hälsopolisen anhållits, äfvensom å ställen, där de påträffats.

	Frivilligt inlämnade till undersökning å byrå	Af hälsopolisen anhållna					Summa
		å torg	i slakteri	i upplagsmagasin	i korffabrik	å järnvägsstation	
Storboskap	22	66	42	6	1	37	174
Svinkroppar	535	—	—	—	—	—	535
Nöt- {	hjärtan	—	1	—	—	—	1
	lungor	—	1	756	1	—	758
	lefver	—	3	37	—	—	43
	magar och tarmar	—	—	21	—	—	21
	jufver	—	—	3	—	—	3
Svin- {	lungor	1	—	—	—	16	17
	lefver	4	—	—	—	9	13
	mage och tarmar	—	—	—	—	1	1
Summa	562	70	860	7	27	40	1,566

Af under året till den 15 Nov. här saluhållna fall nötkött ha tuberkulösa förändringar påträffats hos 0,74 % mot hos 0,43 % föregående år. Af i stadens gamla slakthus äfven till ofvannämnda dag där slaktade 3,447 nötkreatur ha tuberkulösa förändringar hos själfva köttfallen påträffats hos 1,21 % mot hos 0,70 % under år 1904. Af lungtuberkulos voro däremot icke mindre än 22,5 % angripna.

Af under året till den 15 Nov. undersökta hela och halfva svinkroppar har procenthalten tuberkulos visat sig vara 2,1 mot 1,4 under år 1904, och har denna ökning varit beroende därpå, att under året ett ovanligt stort antal s. k. mejerisvin varit inlämnade till undersökning, hvilka oftare än af bönder uppfödda pläga vara af tuberkulos angripna.

På grund af anmälan från härvarande tullpackhusinspektion har jag under året 42 gånger verkställt besiktningar å hit importerade köttvaror, hästkött och sådana som äro i tulltaxan uppförda under rubriken »kött, andra slag ej specificerade», och ha desamma utgjorts af 1 parti danskt färskt nötkött, vägande 130 kg., 1 parti danskt salt hästkött om 5 fat, vägande 842 kg,

1 parti finska färskas renstekar, vägande 475 kg., 1 parti amerikanska salta nöthjärtan om 5 fat, 11 partier salt fårkött om tillsammans 323 fat, hvaraf 177 voro från Sydamerika och 146 Island samt 27 partier salt nötkött om tillsammans 441 fat, hvaraf 2 voro från Danmark och öfriga från Amerika. Däraf blefvo 1 fat isländskt fårkött och 2 fat danskt nötkött reexporterade på grund däraf, att de voro af underhållig beskaffenhet.

Förutom i stadens gamla slagthus, där en tillsyningsman hvarje hvardag varit tillstädes för öfvervakande af slagtingarna därstädes och för beslagtagandet af djurkroppar och inälfvor, hos hvilka sjukliga förändringar påträffats, ha 2:ne tillsyningsmän hvarje vecka på olika dagar och tider verkställt besök i 2:ne på landsbygden, i närheten af staden belägna hästslagterier, som äfven varit förenade med korffabriker för öfvervakande att snyggighet och renlighet blifvit iakttagen vid såväl slagten som vid korfberedningen samt att endast kött af friska djur därtill blifvit användt. Dessutom ha under året 53 på Hisingen samt i Frölunda, Fässberg och Partilled socknar belägna slagterier blifvit af sundhetsinspektoren, åtföljd af en tillsyningsman, besökta för tillseende att desamma varit i fullgodt skick; och ha mot några af dem endast smärre anmärkningar blifvit gjorda. Ett stort antal innehafvare af dessa landsslagterier ha, efter det offentliga slagthusets öppnande, redan börjat att anlita detsamma samt helt och hållet slutat upp med att slagta hemma, enär de funnit detsamma icke allenast vara bekvämare, utan äfven mera lönande.

Öfver matvaruaffärernas antal och beskaffenhet i nuvarande hallar och bazarer lämnas i nedanstående tabell en öfversikt.

Handelsvarans art	Saluhallen & Kungstorget	Bazar Alliance	Fiskhallen & Fisktorget	Fiskhallen & Vädersågen	Skanstorgsbazaren	Masthuggsbazaren	Götaballen	Torghallen	Victorihallen	f. d. Centralhallen	Summa
Kött af storboskap.....	28	10	—	—	8	3	3	1	—	1	54
„ „ häst.....	1	1	—	—	—	—	1	1	—	—	4
„ „ svin.....	29	10	—	—	9	3	3	—	—	2	56
Korf och charkuterivaror.....	4	8	—	—	3	1	1	—	—	—	17
Villebråd och tamfågel.....	2	—	—	—	—	—	—	1	—	—	3
Färsk fisk.....	—	—	50	2	1	—	—	—	—	—	53
Salt fisk.....	1	1	—	—	2	1	1	—	—	—	6
Bröd, karameller m. m.....	10	12	—	—	—	—	1	3	—	1	27
Smör och ost.....	21	12	—	—	2	3	2	3	1	1	45
Mjök.....	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	3
Frukt.....	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	3
Rotfrukter och grönsaker.....	—	—	—	—	2	1	—	—	—	1	4
Summa	98	55	50	2	27	12	12	10	2	7	275

Häraf synes sålunda bland annat, att kött och fläsk samt däraf beredda varor försålt i 131 af hallarnes och bazarernas butiker hvaribland äfven de äro inberäknade, som äro belägna å ytterplatserna utanför saluhallen å Kungstorget. Förutom i hall- och bazarbutikerna har äfven handel med dylika varor bedrifvits i 106 butiker, som varit belägna här och hvar i stadens olika delar. Flertalet af dessa ha varit s. k. charkuteributiker, men är numera vanligt att man i dessa äfven kan få köpa styckadt färskt kött och fläsk. Salt och rökt fläsk samt korf finnes dessutom att få köpa i alla de butiker, som här benämnas hushållshandel och hvilkas antal uppgår till flera hundrade. I dem försäljas dessutom flertalet för ett hushåll behöfliga nödvändighetsartiklar.

Den under förra året uppförda fiskhallen vid Vädersågen har under året varit mycket litet anlitad, trots det att ingen hyra upptagits för försäljningsplatserna. Endast 2 å 3 personer ha där under fardagarna bedrifvit fiskhandel.

Charkuterihandlandenas antal utgjorde vid årets slut 46, hvaribland alla hade sina verkstäder inom staden med undantag af en, som haft densamma å Gårda. Som denne äfven har butik i staden, har öfvervakning af dennes tillverkningar genom hälsopolisen skett liksom öfver alla deras som haft sina fabriker inom staden. Minst en gång i veckan ha på olika tider dessa lokaler besökts för tillsyn, att tillverkningslokalerna hållits snygga, att beredningen af korfvaror, syltor m. m. skett på ett snyggt sätt samt att endast sunda varor där kommit till användning. Vid inspektionerna ha tillsyningsmännen där under året 51 gånger påträffat varor, som måst beslagtagas. Flertalet af verkstäderna ha på anmaning af hälsopolisen under året undergått smärre reparationer.

I tabellerna 8 och 9 äro uppgifter lämnade å bageriernas och mjölkförsäljningslokalernas antal och beskaffenhet vid årets slut. Däraf synes att de förras antal då uppgick till 176 och de senares till 510, alltså en minskning af de förras med 10 och en ökning af mjölkförsäljningslokalernas med 16 i förhållande till året därföret.

Af bagerierna voro 102 belägna ofvan jord och 74 i källarevåningar. I nya hus ha under året 2 bagerier tagits i användning och ha likaledes 2 nya bagerier blifvit inredda i gamla hus. I 65 af bagerierna bakades endast husbröd, i 90 endast tebröd och i 21 bägge sorterna. I 51 fall ha bostaden varit med bagerilokalen sammanhängande och i 125 fall belägen utom densamma. 165 af bagerierna ha antecknats som snygga och 11 såsom hafvande varit af medelmåttig snygghet. I 79 af dem ha under året reparationer blifvit vidtagna. Samtliga bagerier hade vid årets slut en arbetspersonal af 905 personer, hvaraf största delen kvinnor.

Af försäljningslokalerna för mjölk och grädde voro vid årets slut 348

belägna ofvan jord och 162 i källarvåningar. I 264 fall har bostaden varit med mjölkförsäljningslokaler sammanhängande och i 246 fall belägen utom densamma. Såsom snygga ha 498 af dem blifvit antecknade och 12 såsom hafvande varit af medelmåttig snygghet. I 509 af lokalerna försålles grädde, 489 oskummad och i 503 skummad mjölk. I nya hus ha under året 36 dylika affärer blifvit öppnade samt 10 dylika nya affärslokaler inredda i gamla hus.

I 124 fall ha af hälsopolisen påpekade bristfälligheter i lokalen blifvit afhjulpna.

Sådana personer, hvars såväl bageri- som mjölkförsäljningslokaler vid årets slut antecknats såsom hafvande varit af medelmåttig snygghet, ha af hälsopolisen lämnats anmaningar att snarast möjligt försätta dem i snyggt skick.

f. **Kemiska analyser.** (Stadskemisten, doktor J. E. Alén).

Under året hava 4,880 föremål inlämnats till laboratoriet för undersökning.

1) närings- och njutnings-medel	1,096	prov
2) vatten.....	113	»
3) kemikalier och kemiskt-tekniska produkter	1,226	»
4) fettartade substanser (incl. lysoljor, eteriska oljor, fernissor o. d.)	234	»
5) malmer, bärgarter, bränslematerialier o. d.	58	»
6) foderämnen	105	»
7) gödslingsämnen	78	»
8) arsenikprov	1,870	»
9) divärse	100	»

Summa 4,880 prov.

Det stora flertalet undersökningar hava utförts på:

arsenikprov.....	1,870	prov = 38,3 %
pappersmassa: torr trämassa.....	407	prov
våt »	382	»
vått lumphalvtyg	155	»
mjölk: oskummad komjök	458	»
skummad »	115	»

Summa 3,387 prov = 69,3 %.

För Göteborgs hälsovårdsnämnds räkning hava följande föremål blivit undersökta under året:

	Antal prov		Antal prov
Käldolmar ..	1	Grädde	64
Kött	54	Hallonsaft	1
Korv	13	Kakao	6
Ost	8	Kaffe	15
Smör	24	Te	5
Margarin	16	Peppar	7
Ister	5	Saffran	2
Konstister	6	Ättika (ättiksyra)	31
Oskummad mjölk	105	Vatten	4
Skummjölk (incl. »hushållsmjölk»)	31	Summa	398

Om dessa prov meddelas följande närmare uppgifter.

Med anledning av ett misstänkt förgiftningsfall blevo käldolmarna undersökta på gifter. Resultatet var negativt.

Av malet kött hava undersökts 49 prov. Deras vattenhalter och pris voro följande.

vatten i %, medeltal	71,25 %
högst	78,1 »
lägst	55,0 »
pris, öre per k ¹), medeltal	112
högst	152
lägst	60.

Intet av proven höll borsyra, tre höllo svavelsyrighet, och ett innehöll stärkelse.

Fem prov »Corned beef» visa följande analytiska data:

Nummer	Tillverkarens namn	Pris per burk i minuthandeln	Nettovikt per burk	1 k kött kostar	Vatten	Fett
		öre	g	öre	%	%
1	M ^c Neill & Libby, Chicago	70	338	207	54,7	12,1
2	» » »	75	348	216	58,1	11,6
3	» » »	75	344	218	55,6	17,0
4	Jas. Wright & C:o	65	337	193	57,0	9,7
5	Cudahy Cuning C:o	75	336	223	60,4	11,4
	Medeltal	72	340,6	211,4	57,16	12,36

Borsyra och stärkelse fans ej i något av proven.

¹) Beräknadt av priset på 250 g.

Korvproven ha gifvit följande siffror:

	Köttkorv (8 prov)	Medvurst	
		kokad ¹⁾ (3 prov)	rökt (2 prov)
vatten i %, medeltal.....	66,20	58,03	36,70
högst	70,9	63,5	36,8
lägst	62,9	51,2	36,6
fett i %, medeltal.....	13,33	17,07	31,30
högst	17,3	23,4	35,5
lägst	10,6	11,1	27,1
fett i vattenfritt prov i %, medeltal..	39,43	39,83	49,45
högst	49,7	48,0	56,0
lägst	30,5	30,4	42,9

Alla proven av köttkorv och kokad medvurst innehöllo betydlig mängd stärkelse. I ett köttkorvprov bestämdes stärkelsehalten till 12,7 %, som motsvarar cirka 16 % mjöl. Givetvis tillsättes korvmassan dess utom en stor mängd vatten, då mjöl inblandas. Ett köttkorvprov var färgadt med tjärfärg. Borsyra och svavelsyrlighet förekom icke i något korvprov.

Undersökningen av de åtta proven av helfet ost har icke gifvit anledning till någon anmärkning; de höllo:

vatten i %, medeltal.....	30,14
högst	35,0
lägst	27,0
fett i %, medeltal.....	34,53
högst	36,9
lägst	32,9
fett i vattenfritt prov i %, medeltal.....	49,49
högst	55,3
lägst	45,7
pris, öre per k ²⁾ , medeltal	130
högst.....	150
lägst	110.

Ett smörprov höll den höga vattenhalten av 17,3 %. För övrigt ingen anmärkning mot smör- och margarin-proven. Närmare detaljer rörande dessa prov synas i följande tabell:

	Smör (24 prov)	Margarin (16 prov)
vatten i %, medeltal.....	12,40	12,95
högst	17,3	15,2
lägst	8,7	10,1
pris, öre per k ³⁾ , medeltal	204	154
högst	232	180
lägst	180	112

¹⁾ Och lindrigt rökt.

²⁾ Beräknadt av priset på 500 g.

³⁾ » » » » 100 à 250 g.

I fråga om konstistret har som vanligt fall förekommit, då laga föreskrifter icke blivit iakttagna. Så har i två fall saknats anslag i butikerna, som upplyste, att konstister där saluhölls; i ett fall fans ingen skylt på varan, och i ett fall var omslagspapperet kring den köpta varan omärkt. Ister- och konstister-proven kostade:

	Ister (5 prov)	Konstister (6 prov)
öre per k ¹), medeltal	112	108
högst	120	130
lägst	110	100

Av oskummad mjölk hava 105 prov inköpts, hvilka givit följande undersökningsresultat:

	Butikmjölk (51 prov)	Torgmjölk (48 prov)
gentlig vikt vid + 15° C, medeltal	1,0321	1,0316
högst	1,034	1,034
lägst	1,028 (1,031) ²	1,029 (1,030) ²
fett i %, medeltal	2,81	3,15
högst	8,79 (4,70) ²	6,54 (4,00) ²
lägst	2,05	2,55
mycket goda (med minst 3,5 % fett)	7 (= 14 %)	10 (= 21 %)
goda (med 3—3,49 % fett)	9 (= 18 %)	18 (= 37 %)
medelmåttiga (med 2,5—2,99 % fett).....	30 (= 58 %)	20 (= 42 %)
underhålliga (med mindre än 2,5 % fett)	5 (= 10 %)	0
pris, öre per l, medeltal	13,5	12,3
högst	15	15
lägst	12	12

Föregående år voro medelfetthalterna för butik- och torgmjölk 2,91 % och 3,13 %. I fem underhålliga butikmjölkprov bestämdes mjölkens torrsbstans till högst 11,9 och lägst 11,1 %. Två prov — ett från butik och ett från torg — visade resp. 1,028 och 1,029 eg. v. och 8,79 och 6,54 % fetthalt. Påtagligen voro båda dessa prov dålig grädde i stället för oskummad mjölk. Intet av mjölkproven var fullkomligt fritt från smuts (= främmande, fasta, makroskopiskt synbara beståndsdelar). I blott ett prov från butik syntes dock smutsmängden vara så stor, att den ansågs böra kvantitativt bestämmas; den var 24 mg per l (i torkad form). I strid med matvaruförordningens föreskrifter saknades skyltar på två kärl i butiker och fem på torg.

I ovanstående tabell över oskummad mjölk äro icke upptagna seks prov, som inköpts *glasvis* på de seks automatrestaurangerna härstädes. Dessa prov

¹) Beräknadt av priset på 100 à 250 g.

²) Detta är gränstalet, om förestående abnorma tal icke medräknas.

De femton rostade och malna proven av kaffe visa följande tal:

	Extrakt ¹⁾ i prov		Aska %	Vatten %	P. is, öre per k ²⁾
	ursprung- ligt %	vattenfritt %			
medeltal.....	22,02	23,04	4,47	4,43	174
högst	25,60	26,29	5,00	5,92	200
lägst	19,92	20,37	4,22	2,28	140

Vattenhalterna ha i flere fall varit något för höga — tio prov hålla över 4 % vatten — och extrakthalterna i några fall något för låga. Blott spår av sand har ingått i provens askor, hvilka för övrigt reagerat blott svagt på klor.

Av te hava fem prov undersökts, och är resultatet följande:

	Extrakt ³⁾ %	Garvsyra ⁴⁾ %	Aska		Vatten %	Pris, öre pr hg
			totalhalt %	Vattenlöslig del %		
medeltal.....	24,46	10,14	5,49	3,31	8,73	54
högst	25,92	10,91	5,94	3,58	9,34	75
lägst	23,52	9,61	5,16	3,16	7,88	35

Det har intet varit att anmärka mot teproven. Tebladen hava makroskopiskt granskats och likasom kakao- och kaffe-proven även mikroskopiskt undersökts utan anmärkning.

Ett prov svartpeppar, kostande 20 öre per hg, höll blott 1,72 % aska och visade sig vid mikroskopering rent.

Seks prov hvitpeppar gävo följande data:

	Aska %	Pris, öre per hg
medeltal.....	2,58	33
högst	5,70	50
lägst	1,00	30

I det prov, som höll 5,70 % aska bestämdes sandhalten till 1,90 %. Ett av proven — med 3,40 % aska och spår av sand — var icke ren hvitpeppar utan en blandning av hvit- och svart-peppar eller möjligen enbart svartpeppar.

¹⁾ Enligt Trillichs metod.

²⁾ Beräknadt av priset på 250 g.

³⁾ Enligt Trillichs metod.

⁴⁾ » Fleck-Eders metod.

Två saffranprov höllo:

	1	2
aska	7,42 %	5,94 %
vatten.....	11,41 »	9,15 »
feminell	32 »	ringa mängd
främmande färg	ej påvisad	ej påvisad

Med »feminell» avses här andra beståndsdelar av saffranblomman än pistillens märke. Ferminell-halten i en som ren betecknad saffran bör icke öfverstiga 10 % och är således mycket för hög i prov 1.

I följande tabell synes resultatet av undersökningen av trettioett prov ättiksyra.

Nummer	Varans benämning	Pris beräknadt per l ¹⁾ öre	Halt av ättiksyra		1 l 4 %-ig ättika är be- räknad kosta öre
			uppgiven %	funnen % (g. per 100 cm ³ .	
Vanlig matättika	1 Matättika	22	—	10,89	8,1
	2 "	26	—	4,65	22,4
	3 "	24	—	4,56	21,1
	4 "	17	—	9,15	7,4
	5 1:ma svensk ättika.....	19	—	6,75	11,3
	6 Matättika	15	—	7,77	7,7
	7 "	44	—	5,19	33,9
	8 1:ma ättika	39	7,0	6,78	23,0
	9 Matättika	33	7,0	7,20	18,3
	10 "	30	10,0	7,32	16,4
	11 "	27	—	5,71	18,9
	12 "	42	—	4,65	36,1
	13 Svensk ättika	25	—	7,03	14,1
	14 Prima ättika.....	19	—	6,12	12,4
	15 Sekunda ättika	23	—	4,71	19,5
			Medeltal	18,0	
			Högst	36,1	
			Lägst	7,4	
Vinättika	16 1:ma vinättika.....	76	—	7,80	39,0
	17 Vinättika	57	—	7,53	30,2
	18 "	55	—	4,74	46,4
	19 Fransk vinättika.....	59	—	8,10	29,1
	20 Vinättika	73	—	7,24	40,3
	21 "	33	—	6,46	20,4
			Medeltal	34,2	

¹⁾ Volymen hos de allra flesta proven låg mellan 200 och 500 cm³.

Nummer	Varans benämning	Pris beräknadt per l ¹⁾ öre	Halt av ättiksyra		1 l 4 %-ig ättika är be- räknad kost- öre
			uppgiven %	funnen % (g per 100 cm ³)	
Ättiksprit	22 Ättikssprit.....	32	7,0	6,81	18,8
	23 „	33	14,0	10,24	12,9
	24 „	33	7,0	11,34	11,6
	25 „ ²⁾	85	—	11,55	29,4
	26 „	—	10,5	10,30	—
				Medeltal	18,2
Ättiksyra	27 { Ren destillerad, femtondubbelt koncentrerad ättika ²⁾	170	—	46,50	14,6
	28 { Concentrerad kemisk ren ättika. Kemisk ren ättiksyra. Tjugo- dubbel matättika ²⁾	158	—	44,47	14,2
	29 { D:o D:o ²⁾	178	—	45,48	15,7
	30 Ättiksyra	176	—	71,70	9,8
	31 „	119	70,0	72,90	6,5
				Medeltal	12,2

Särskildt påpekas siffrorna i sista kolumnen, hvilka visa, i huru hög grad priset växlar: 1 l 4 %-ig ättika kostar från 6,5 upp till 46,4 öre.

Alla proven prövades för övrigt på giftiga metaller, flyktiga oljor, fria mineralsyror och skarpa ämnen (senap o. d.). Resultatet var negativt, utom hvad N:is 28 och 29 beträffar, hvilka, ehuru uppgifna för att vara kemiskt rena, höllo spår av koppar (ävensom järn och små mängder andra föroreningar). Ättikål iaktogs ej i något prov. Tolv av proven voro mer eller mindre grumliga. De starka ättiksyreproven — de fem sista i tabellen — höllo farmakopéns kameleonprov. Intet av vinättikproven var äkta. N:o 16 var antagligen intet annat än en vanlig spritättika, som var brunfärgad. »Vinättikornas» extrakt- och på ett undantag när även ask-halter voro alltför låga; de voro

	Extrakt %	Aska %
i medeltal	0,40	0,053
högst	0,61	0,100
lägst	0,15	0,024

¹⁾ Volymen hos de allra flesta proven låg mellan 200 och 500 cm³.

²⁾ På originalflaska.

För undersökningarna av fyra vattenprov, ett från Stora hamnkanalen, två från Vallgraven och ett från Götaälv, skall framdeles redogöras i sammanhang med fortsatta vattenanalyser.

Bland övriga prov, som på laboratoriet undersökts, må följande omnämnas.

Flere prov potatismjöl hava hållit för hög vattenhalt. Denna vara borde säljas med garanti att hålla högst t. eks. 18 % vatten och med förbindelse att rabattera vid högre vattenhalt.

Den vanliga handelsgrädden i Göteborg är skäligen mager. Som bevis på, att äfven fet grädde här saluhålles, kan omnämnas ett från en gård i närheten härstammande gräddprov, som höll 36,7 % fett.

Följande tabell utvisar fetthalterna hos samtliga de prov, hvilka under året inlämnats under namn av oskummad mjölk:

22 prov med 2	—2,49 % =	4,8 %	av proven
137 „ „	2,5—2,99 % =	29,9 %	„ „
299 „ „	minst 3 % =	65,3 %	„ „
Summa 458 prov		100,0 %	

Detta jämförelsevis goda resultat beror därpå, att en stor del av proven härstamma från en margarinfabrik, hvilken kontrollerar sina leverantörer med den följd, att blott sällan prov förekomma, hvilka hålla under 3 % fett.

Flere skummjölksprov, hvilka tagits från leveranser till offentliga inrättningar härstädes, hava icke motsvarat leveranskontraktens bestämmelser om ett fettminimum av 0,7 %.

Efter den nya maldrycksförordningens ikraftträdande har svagdrickat i Göteborg försämrats till kvalitén. Förr var det ganska vanligt, att det höll en stamvört över 6 %. Nu får stamvärten ej vara över 6 %, emedan alkoholhalten kunde bliva för hög (gå över 2 1/4 volym-%). I följd härav hava de offentliga anstalter, som förut i sina leveransbestämmelser fastslagit 6 % stamvört som minimum, måst sänka detta tal till 5,5 %. Men även detta %-tal synes nu ofta bliva underskridet att döma av åtskilliga under året utförda analyser.

Sockrade bär- och frukt-safter äro fortfarande underkastade många slag av förfalskningar: fyra hallonsaftprov hava befunnits vara spädda med större eller mindre mängd vatten; en apelsin- och en citron-saft voro konstprodukter. Även en sur hallonsaft har undersökts, hvilken var spädd med 30 à 40 % vatten.

Ett prov marsala-vin har icke uppfyllt svenska farmakopéns fordringar på detta vin.

Tre prov bränvin höllo endast 30,3, 32,9 och 33,8 volymprocent alkohol. Det sista provet var från ett utminuteringsställe härstädes och hade på vägen mellan detta och köparens hem minskats i styrka, i det att budet funnit det lämpligt ersätta en del bränvin med vatten.

Tvåne lakritsprov voro förfalskade med främmande stärkelse.

Resultatet av de undersökningar, som utförts för Göteborgs vattenvärks räkning, återfinnes i vattenledningsstyrelsens årsberättelse (stadsfullmäktiges handlingar 1906, N:o 77).

Två prov pottaska höllo endast 60,2 och 69,7 % kolsyradt kali.

Ett såpprov höll 43 i stället för garanterade 45 % fettsyradt kali.

Rödbruna gummiringar, som användas till s. k. patentproppar i mineralvattenflaskor, voro starkt antimonhaltiga men dock oskadliga, enär vattnet icke utlöser någon antimon ur ringarna. En gumminapp med ungefär samma färg visade sig vara antimonfri.

Flere trämassepartier hava icke hållit garanterade vikter lufttorr massa.

Egentliga vikten hos fyra prov karbolineum var för låg (1,055—1,085 i st. f. lägst 1,13 vid + 15° C).

En kreosotolja höll nära 3 % vatten.

Höga vattenhalter hava förekommit hos tre prov stenholstjära (18—20 %).

Två bomoljeprov höllo mycket höga syrehalter: 19,7 och 41,0 % (beräknade som oljsyra). Två bomoljeprov voro förfalskade, det ena med en stor mängd mineralolja.

Med mineralolja voro ock två tranprov förfalskade; i det ena bestämdes halten mineralolja till 49 %.

Fyra prov eteriska oljor, två bergamo- och två citronolja, utgjordes icke av rena varor.

På grund av förordnande för undertecknad som kontrollant för eldfarliga oljor hava 116 flammningstemperaturbestämningar med Abels apparat utförts.

Ett prov havregröpe med endast 4,8 % proteinämnen och 2,6 % fett men 27,1 % väksttråd var troligen förfalskadt eller ock möjligen framställt av en mycket usel havre.

Trenne foderkakor visade dåliga resultat: en rapskaka med stor mängd främmande beståndsdelar, en bomullsfrökaka med endast 19,3 % proteinämnen och en jordnötkaka med 8 % sand och blott 39 % proteinämnen.

Två tomasfosfatprov voro synnerligen underhaltiga: en »14 %-ig» vara höll icke mer än 3,3 % och en »15 %-ig» endast 10,8 % citronsyrelöslig fosforsyra.

Bland de 1,870 arsenikproven, bestående av tapeter, vävnader, garner, färger, kemikalier m. m., som undersökts på ensamt arsenik, hava 495 (= 26,5 %) visat sig vara arsenikhaltiga, d. v. s. givit ogenomskinliga arsenikspegel (enligt Fresenii-Babos metod). Det är dock då att märka, att en betydlig del av dessa prov varit av den beskaffenhet, att de icke kunnat hänföras till i arsenikstadgan upptagna föremål, hvarför de icke kunnat förklaras i handeln förbjudna. Många prov hava för övrigt hållit i lag tillätet spår av arsenik (vid analysen

givit genomskinliga arsenikspegel). En konstgjord vallmo var i hög grad arsenikhaltig.

Stryknin förekom i en hundmage.

En på apoteket Svanen härstädes tillagad medicin, hvilken bland annat skulle innehålla apomorfin, hade blifvit felaktig expedierad; vid analys visade den sig nämligen innehålla atropin i stället för apomorfin.

g) Öfriga ärenden.

Apoteksärenden. Den 27 febr. afsynades af förste stadsläkaren apoteket Ejdern beläget vid Majorsgatan 1 i Maj. 7:de rote och den 22 april apoteket Biet Södra vägen 2 i stadens 15:de rote, och sedan godkännande af afsyningen ingått från Medicinalstyrelsen, öppnades dessa apotek för allmänheten.

Visitation af stadens öfriga apotek verkställdes under november och december månader, och öfversändes protokollen öfver dessa visitationer till Med. Styrelsen.

Den 18 oktober gjorde Hälsovårdsnämnden på förslag af förste stadsläkaren framställning hos Stadsfullmäktige om åtgärder för inrättande af ett nytt apotek i Masthugget, och beslöto dessa att hos Kgl. Maj:t göra underdånig ansökan om, att ett nytt apotek måtte förläggas vid eller i omedelbar närhet af Masthuggstorget eller Johannisplatsen.

Mjölkleverans. I en till Hälsovårdsnämnden ingifven af bilagor åtföljd skrifvelse hade länsveterinären T. gjort anmälan beträffande den mjölk, som här i staden försålles af Göteborgs Mjölkförsäljningsaktiebolag och ingaf förste stadsläkaren med anledning häraf ett utlåtande så lydande:

»Då någon förordning för närvarande icke finnes, i hvilken stadgas att mjölk för att få försäljas under benämning »kontrollerad», »barnmjölk» l. d. skall vara underkastad viss bestämd kontroll från myndighets sida, kan beklagligt nog dylikt garantimärke af mjölkleverantör användas utan att den kontroll, varan utges vara underkastad, utöfvas i alla de afseenden, som för en fullgod vara eller i och för dess användande för bestämdt ändamål vore önskligt.

I föreliggande fall har, såsom af bifogadt prospekt framgår, Göteborgs Mjölkförsäljningsaktiebolag till salu utbjudit mjölk, som dels positivt angifvits härstamma från »fullt friska djur», dels har i broschyren intagits och sålunda af Bolaget godkänts, en i en af de dagliga Göteborgstidningarne den 3 Sept. 1904 publicerad beskrifning öfver A. ladugård, som är bolagets enda leverantör, däri angifves att kreatursbesättningen därstädes »naturligtvis är tuberkulosfri». Härigenom har allmänheten sålunda meddelats den uppfattningen, att den mjölk, den inköpt af bolaget, vore från en tuberkulosfri kreatursbesättning. Härtill påpekas i länsveterinärens nu gjorda anmälan

att på A. gård »ej finnes en enda notoriskt tuberkelfri ko». Visserligen har vetenskapen icke ännu kunnat slutgiltigt klargöra, i hvilken grad mjölk, som tuberkelinfekterats från sjukt kreatur är för människa farlig att i rätt tillstånd förtäras, men då man å andra sidan ingalunda får förneka möjligheten af att särskildt barn, som uppfödas med sådan mjölk, därigenom kunna infekteras, har sålunda bolaget genom att angifva sig försälja barnmjölk gjort sig förfallet till ett förfaringssätt, som kunnat medföra hälsofara. Bevis för att mjölken, ehuru den sålunda härstammat från tuberkulös kreatursbesättning, innehållit tuberkelbaciller, kan naturligen icke nu presteras. Sedan anmälan om förhållandet till Nämnden inkommit har emellertid ladugårdens ägare och egendomens läkare, på sätt bifogade urklipp ur tidning utvisar, offentligen förklarat att den levererade mjölken från första leverans pasteuriserats till 75 å 80°. Infektionsfaran kan visserligen vid sådant förhållande i det närmaste uteslutas, men å andra sidan förlorar mjölken härigenom det särskilda värde, som den genom af prospektet framgående upplysningar skulle ägt, däruti att den försålles rå under sådana garantier, att den icke behöfde pasteuriseras innan den gafs åt barn. Ehuru vid A. ladugård försök tydligen synes hafva gjorts att genom en omsorgsfull ladugårds- och mjölkbehandling kunna leverera en god vara samt förhållandena i öfrigt, såsom af det föregående torde framgå, icke äro sådana att de kunna anses motivera ett ingripande från Hälsovårdsnämndens sida med anledning af länsveterinären T:s anmälan, får jag likväl, då otvetydigt den mjölk, bolaget levererat, icke motsvarat de betingelser, som i prospekt utlofvas, föreslå, att Nämnden för närmare utredning och till den åtgärd däraf kan föränledas, öfverlämnar ärendet till allmänna åklagaren».

Genom beslut af 1 febr. beslöt Nämnden i likhet med denna hemställan.

Lungotsotssjukhus. Stadsfullmäktige beslöto den 12 jan. att på grund af hälsovårdsnämndens och drätselkammarens förslag om upplåtande af stadens egendom Kålltorp för vårdanstalt för lungotsotssjuka uppdraga åt drätselkammaren att gå i författning om, att särskildt mantal åsattes viss del af egendomen, och sedan inkomma med förnyad framställning rörande införlifning med staden af nämnda egendom, och beslöts vidare att, under förutsättning att sådan införlifning komme till stånd, anvisa visst område af egendomen till plats för beslutad lungotsanstalt och att uppdraga åt Hälsovårdsnämnden att i sinom tid till stadsfullmäktige inkomma med dels förslag till tidpunkt för anstaltens uppförande, dels ock med ett af ritningar och kostnadsuppgifter åtföljdt förslag till anstaltens anordnande samt å de åtgärder i öfrigt, som af omständigheterna kunde föränledas.

Hälsovårdsnämnden uppdrog med anledning häraf åt en beredning att inkomma med sådant förslag.

Offentliga slagthuset. Genom resolution af 24 juli 1901, 7 juni 1902, 9 juni 1904 och 18 jan. 1905 hade Konungens Befallningshafvande gillat och godkänt genom Stadsfullmäktiges beslut af den 30 maj 1901 antagna plan till offentligt slagthus och kreatursmarknad jämte de i denna plan sedermera beslutade förändringar äfvensom besiktningsbyråer för infördt kött.

September 1902 hade de omfattande arbetena med tomtens utfyllnad börjat och sedan pålnings- och grundläggningsarbetena kunnat börjas jan. 1903, fortskred arbetet ostördt, så att administrations- och bostadsbyggnaderna kunde tagas i bruk 1 april 1905, hvarefter samtliga byggnader voro till afsyning färdiga juni s. å. Hela anläggningen öfverlämnades till slagthusstyrelsen 10 nov. 1905. Byggnadernas konto uppgick till 1,219,000 kronor och med utfyllnad, planering, vatten- och afloppsledningar, järnvägsspår, maskinell inredning etc. till 2,270,000 kronor.

Sedan anstalten okt. 1905 blifvit vederbörligen afsynad och godkänd, förordnade Konungens Befallningshafvande att från 15 Nov. s. å. slag- och köttbesiktningstväng skulle för staden tillämpas.

Historik och fullständig beskrifning med tillhörande ritningar hafva af öfverkontrollanten, arkitekt Dymling, utarbetats och i tryck utgifvits, byggnadskomiténs redogörelse för fullgjordt uppdrag förefinnes i Stadsfullmäktiges handlingar n:o 81 för år 1906, slagthusstyrelsens berättelse för tiden 15 nov. till 1905 års slut finnes, utarbetad af slagthusdirektören Sandeborg, likaledes i tryck.

Torghandeln med kött. Sedan Hälsovårdsnämnden hos slagthusstyrelsen anhållit om utredning angående kötthandelns ordnande å stadens salutorg och från sagda styrelse erhållit yttrande och förslag häröfver, beslöto stadsfullmäktige efter framställning af nämnden, att å stadens torg och öppna platser ej finge saluhållas kött och fläsk i mindre partier än $\frac{1}{4}$ kropp af storboskap och häst samt half kropp af kalf, får, get och svin och att styckning af sådana varor ej heller finge därstädes äga rum.

Denna förordning, som skulle träda i kraft 1 april 1906, fastställdes af Konungens Befallningshafvande den 28 okt. 1905.

För att möta den stegrade efterfrågan å köttbutiker sedan minuthandeln å kött aflysts från torgen, hade Stadsfullmäktige redan 31 aug. 1905 beslutat att för upplåtelse till försäljning af kött- och fläskvaror ombygga och inreda Bazarbyggnaden vid Kungstorget, hvarjämte 21 dec. beslöts om- och tillbyggnad af stadens offentliga saluhallar å Kungstorget, Masthuggstorget och Skanstorget.

Inom Lundby, Tufve, Säfve, Rödbo, Ytterby, Björlanda, Frölunda, Fässberg och Partilled socknar belägna slagterier till ett antal af 53 hafva under året af härvarande hälsopolis besiktigats, hvarom i stadsveterinärens berättelse närmare meddelas.

Förberedande åtgärder för fyllandet af fattighusån. På grund af enskild motion beslöto Stadsfullmäktige den 15 juni att, i syfte att söka erhålla visshet om hvilket inflytande, fattighuskanalens igenfyllande komme att utöfva på vattnets beskaffenhet i stadens öfriga kanaler och Vallgrafven, låta uppföra en provisorisk fångdam tvärs öfver Vallgrafven mellan Stora Nygatan och Trädgårdsföreningens område så nära slussen som möjligt. Då emellertid brobyggnadsarbetet i Vestra Hamngatans förlängning är ämnadt att påbörjas våren 1906 och Vallgrafven sålunda därvid kommer att afstängas därstädes och sålunda skulle komma att bli afstängd på 2 ställen, måste de förberedande vattenanalyser, som af stadskemisten påbörjats för erhållande af utgångspunkt för bedömande af afstängningens inverkan tillsvidare afbrytes.

III. Sjukvården.

Sjukvården ombesörjdes vid årets slut af 76 *läkare*. Under året hafva 2 läkare afflyttat från staden och 2 inflyttat.

Öfver den af stadens 10 *distriktsläkare* utöfvade sjukvården redogöres i Tab. 19 och 20. Antalet af dem behandlade sjukdomsfall har uppgått till 13,687.

För *sjukbesök nattetid* (från kl. 10 e. m. till 7 f. m.) i medellösa hem har Nämnden utbetalt 2,035 kronor. I medeltal för de fem föregående åren utbetaltes 1,870 kr.

För *medicin åt medellösa* utom fattigvårdsanstalten utbetalte fattigvårdsstyrelsen 31,336:14 kronor. Föregående fem års kostnader i detta afseende uppgingo till:

Kronor	22,476:—	för	år	1900
»	23,011:—	»	»	1901
»	30,674:—	»	»	1902
»	29,086:—	»	»	1903
»	28,364:—	»	»	1904

Antalet praktiserande *barnmorskor*, *tandläkare* och *fältskärer* utgjorde resp. 80, 22 och 2.

Å *Epidemiska sjukhuset* (D:r Hj. Vennerberg) har under året 757 personer vårdats, däraf under året intagits 722. 13 personer hafva varit intagna för observation.

Sjukdomarne ha fördelats enligt följande tabell:

	Kvarliggande från år 1904		Intagna under år 1905		Summa vårdade år 1905		Afförda år 1905				Kvarliggande till år 1906	
	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	friska		döda		m.	kv.
							m.	kv.	m.	kv.		
Nervfeber	6	8	93	83	99	91	93	88	6	3	—	—
Skarlakansfeber	3	6	89	93	92	99	75	86	3	4	14	9
Difteri	6	4	101	100	107	104	93	88	7	6	7	10
Angina	—	—	33	47	33	47	32	47	—	—	1	—
Annan sjukdom	2	—	47	36	49	36	40	32	5	3	4	1
Summa	17	18	363	359	380	377	333	341	21	16	26	20

Frånräknas de till 1906 kvarliggande äro mortalitetssiffrorna

för samtliga sjukdomar ..	711	vårdade,	37	döda	=	5,20	%
» nervfeber	190	»	9	»	=	4,74	»
» skarlakansfeber	168	»	7	»	=	4,17	»
» difteri	194	»	13	»	=	6,70	»
» angina	79	»	6	»	=	0,0	»
» annan sjukdom	80	»	8	»	=	10,0	»

Af difteripatienterna hafva 88 haft croupsymtom; af dessa ha 9 eller 10,23 % affidit. För de rena svalgdiffiterierna är mortaliteten alltså 5 %. Af croup utan påvisbara difteribaciller ha förekommit 31 fall, hvaraf ingen affidit.

Samtliga patienter med croupsymtom utgjorde sålunda 119 med 9 döda (7,56 %). Å 30 crouppatienter har ej något operativt ingrepp behöft göras, å öfriga 89 har operation företagits, hvaraf i 85 fall endast intubation, i 4 fall både intubation och tracheotomi.

Af de enbart intuberade afledo 8 och af dem, å hvilka båda operationerna utförts 1. Totalmortaliteten för de operativa ingreppen var sålunda 10,11 %.

Sjukhusets ekonomiska ställning framgår af följande tablå:

<i>Inkomster:</i>		Belysning	2,509: 47
Från Göteborgs hälsovårdsnämnd ..	57,485: 66	Tvätt (tvätterskornas mat och lön)	2,841: 74
» betalande patienter	3,923: —	Vattenförbrukning	500: —
» diverse inkomster	222: —	Medikamenter	1,448: 41
» gräskörden vid sjukhuset ..	25: —	Antidifteriserum	1,041: 25
	<u>Kronor 61,655: 66</u>	Forselkostnader	924: —
		Diverse förbrukningsartiklar för sjukvården	1,589: 99
<i>Utgifter:</i>		Skrif- och tryckkostnader	67: 63
Inventariers underhåll	1,458: 02	Renhållning	982: 85
Nyköpta inventarier	2,293: 03	Telefon	837: —
Byggnaders underhåll	4,992: 23	Diverse biträde	504: 12
Parkens underhåll	86: 93	Diverse utgifter	70: 95
Aflöningar	18,134: 87		
Mathållningen	15,544: —		
Uppvärmning	5,829: 17		
		<u>Kronor 61,655: 66</u>	

Om man ifrån utgiftssumman 61,655: 66 afräknar:

Inventariers konto	2,293: 03	
Byggnaders underhåll	4,992: 23	
Parkens underhåll	86: 93	
Diverse utgifter	70: 95	7,443: 14
återstår såsom utgifter för den egentliga sjukvården	kr. 54,212: 52	
och uppgår sålunda kostnaden:		
för hvarje underhållsdag till	kr. 2: 82,96	
» » inskrifven person till	» 66: 76,42	
» » under året upptagen säng till	» 1,032: 81,61	
Medikamentskostnaden för hvarje sjuk har varit	» 1: 92,09	
» pr dag » » » »	» 0: 07,81	
Utspisningskostnaden pr dag har varit	» 0: 87,59	
» efter afdrag af personalens mathållnings-		
kostnad	» 0: 40,77	
Medeltalet för hvarje dag å sjukhuset inskrifne har uppgått till	52,49	
» » » » » » vårdade » » »	50,79	
» » » » » » för observation » » »	0,19	
» » » » » » intagne anhörige » » »	1,49	
Underhållsdagarnes antal har uppgått till	19,159	
däraf för icke betalande	17,687	
» » betalande å enskildt rum	506	
» » » » allmänt »	966	19,159
Medeltalet underhållsdagar för hvarje vårdad sjuk har varit	24,59	
» » » på observ. intagen » »	4,23	
» » » » anhörig » »	13,31	

Hemmet för lungotssjuka (Dr. G. Carlström).

Vid slutet af 1904 kvarlågo 51 patienter, däraf 21 män och 30 kvinnor.

Under 1905 hafva 33 män och 37 kvinnor intagits på hemmet och hela antalet vårdade uppgår sålunda till 121 st. — Af dessa hafva under året 17 män och 19 kvinnor (36 patienter, 29,8 %) affidit. Förbättrade och delvis arbetsföra ha utskrifvits 22 patienter (18,2 %). Oförbättrade ha utskrifvits 6 patienter, däraf 2 på egen begäran, efter endast ett par dagars vistelse på Hemmet, för att söka sanatorievård på annat håll. Då allt jemt ett mycket stort antal patienter ha varit anmälda till inträde å Hemmet och det visade sig att man med tillräcklig fönsterventilation utan olägenhet kunde öka sängantalet, har detta så småningom skett och uppgår sängantalet vid årets slut till 57 och kvarligga till år 1906 57 patienter (26 män och 31 kvinnor).

Medeltalet underhållsdagar pr patient har, sedan Hemmet öppnades, stadigt varit i stigande, och uppgår för år 1905 till 158 dygn, en ökning, som beror på det jämförelsevis stora antal patienter, hvilkas sjukdom under lämplig vård kommer till stillastående och hvilka sedan afebrila och vid godt hull, men utan att återvinna arbetsduglighet år efter år kvargå på hemmet. Sålunda kvarligga till år 1906 4 patienter intagna 1903 och 17 under 1904 intagna. Anmälda och väntande på beviljad inträde voro vid årets slut 42 tuberkulösa patienter. Längsta väntetiden för någon patient under året 155 dagar och medelväntetiden 69 dagar.

Bland komplikationer till lungtuberculosen, hvilka under året förekommit, nämnas:

Larynx tuberculos	12	fall
Tarm- »	7	»
Coxit	3	»
Spondylit	2	»
Epididymit	2	»
Pyopneumothorax	2	»
Kronisk nephrit	5	»
Organ. hjärtfel	1	»
Arterioscleros	1	»
Graviditas	2	»

Hemmets inkomster och utgifter ha under året varit:

<i>Inkomster:</i>		Diverse förbrukningsartiklar för	
Af Göteborgs Hälsovårdsnämnd ..	34,464: 25	sjukvård	1,547: 07
	<u>Summa Kr. 34,464: 25</u>	Renhållning	338: 05
		Skrif- och tryckkostnader.....	36: 40
<i>Utgifter:</i>		Telefon	63: —
Inventariers underhåll	435: 19	Diverse utgifter	162: 24
Nyköpta inventarier	1,477: 77		<u>Summa Kr. 34,464: 25</u>
Byggnaders underhåll	1,371: 52	Om afdrag göres för:	
Parkens »	38: 50	Inköp af inventarier	1,477: 77
Aflöningar.....	5,720: 44	Byggnaders underhåll	1,371: 52
Presterliga förrättningar	450: —	Parkens underhåll	38: 50
Nattsköterska	730: —	Diverse utgifter	162: 24
Diverse biträde	51: —		Kr. 3,050: 03
Mathållning	15,533: 57	återstår såsom utgifter för den	
Uppvärmning	2,372: 30	egentliga sjukvården	
Belysning	1,183: 94		<u>Kr. 31,414: 22</u>
Tvätt, såpa, aska, arbetslöner....	1,585: 06		
Vattenförbrukning	536: —		
Medikamenter	832: 20		

Sammanlagda antalet vårdade under året	121
Underhållsdagarnes antal	19,136
Medeltal underhållsdagar för hvarje sjuk	158
» vårdade sjuke för hvarje dag	52
Totalkostnad pr dag och patient	Kr 1: 64
Medelkostnad för hvarje under året upptagen säng	» 604: 12
Kostnad för patienters utspisning	» 11,124: 53
Utspisningskostnad pr dag och patient	» 0,58: 1
Medikamentskostnad » » » »	» 0: 043
» » patient	» 6: 46
Personalens utspisning	» 4,409: 04
» » pr dag	» 0: 92

Angående öfriga sjukvårdsinrättningar, ej stående under Nämndens förvaltning, meddelas följande notiser:

Allm. och Sahlgrenska sjukhuset afger särskild tryckt berättelse.

Holtermanska sjukhuset (D:r Södersten).

På afdelningen för hudsjukdomar med 16 sängar har under året intagits 144 patienter vårdade under sammanlagdt 2,330 dagar. Å den andra afdelningen (för könssjukdomar) med 80 sängar har antalet intagna patienter uppnått 645 med 16099 underhållsdagar. Hela sjukhusets utgiftsstat har uppgått till Kr. 49,320 utgörande en kostnad af Kr. 2,46 pr underhållsdag. Utspisning för. pat. och dag 42 öre, öfrigt kosthåll 29 öre.

Å *Majornas sjukhus* (D:r Hälén), med 29 sängar, ha 275 patienter intagits. Underhållsdagar 8,313. Utgiftsstat 14,898 kr., utgörande kr 1,79 pr underhållsdag. Utspisning för dag och pat. 41,5 öre, öfrigt kosthåll 14,5 öre.

Fattigvårdsanstalten Gibraltar (D:r Åberg).

Sjukafdelningen, med 306 sängar, har under året mottagit 709 patienter. Underhållsdagar 105,549.

Sinnessjukafdelningen med 240 sängar (156 hospitals- och 84 asylplatser) har mottagit 224 (hvaraf 98 hospitals- och 126 asylberättigade). Från 1904 kvarlägo 258 pat., 203 pat. ha utskrifvits, 6 till statens anstalter, 123 friska eller förbättrade, 25 oförbättrade och 49 döda. Underhållsdagarnes antal 96,251.

På *Amme- och barnafdelningen* med plats för 60 ammor med barn och 60 kolt- och skolbarn ha under året 70 ammor med 71 dibarn och 250 kolt- och skolbarn varit intagna. 30 fosterbarn ha uppfödts, 25 barn ha affidit, däraf 12 fosterbarn.

Göteborgs sjukhem (D:r Westman), med 65 sängar har mottagit 19 nya patienter. Underhållsdagar 22,519. Utgiftsstat Kr. 32,856, utgörande Kr. 1,46 pr underhållsdag. Hela utspisningen för pat. och betjante 74 öre för dag.

D:r Carlsons kirurgiska privatklinik, med 17 sängar, har under året mottagit 225 patienter. Underhållsdagar 5,241.

D:r Strandmans kirurgiska privatklinik, med 4 sängar, har mottagit 75 patienter. Underhållsdagar 1,006.

Å *Ögonsjukhuset* (D:r G. Ahlström) ha 469 patienter varit intagna.

Sommarsanatoriet, som under 1905 drefs för 3:dje året, utger tryckt särskild berättelse.

Stadens polikliniker:

Å lokalerna i Gamla Artillerikasernen har läkarehjälpen lemnats åt följande antal sjuke.

På afdelningen för kvinnosjukdomar (d:r Mannheimer)	185
» » » ögonsjukdomar (d:r G. Ahlström)	1,685
» » » tandsjukdomar (tandläkare Bensow)	2,514

Å lokalen i Församlingshyddan (Masthuggsbergen), med d:r E. Ahlström såsom föreståndare, har behandlats 8,143 patienter, hvaraf för invärtes sjukdomar 2,061 och för utvärtes sjukdomar 6,082, hvarjämte 892 tandextraktioner verkstälts.

IV. Befolkning och dödlighet.

Tabb. 10 och 11, som äro sammanställda efter *pastorsämbetenas* uppgifter, utvisa antalet födda inom hvarje månad och församling samt Tab. 12 befolkningens dödlighet inom hvarje församling, likaledes efter prästerskapets uppgifter.

Den *kyrkoskrifna befolkningens mängd* uppgick den 1 jan. 1905 till 138,025 och den 31 dec. samma år till 140,816, hvadan sålunda under år 1905 uppstått en ökning af 2,791 individer (emot 1,514, 1,680 och 2,720 under resp. år 1902, 1903 och 1904).

Antalet lefvande födde var 3,878 och dödsfallens antal 2,243. Nativitetsöfverskottet, som sålunda utgjorde 1,635, har de tre föregående åren uppgått till resp. 1,633, 1,560 och 1,635.

Öfverskottet inflyttade öfver utflyttade uppgick till 1,156. Samma öfverskott åren 1903 och 1904 utgjorde resp. 120 och 1,085, under det att åren 1901 och 1902 de utflyttades antal öfversteg de inflyttades med resp. 258 och 119.

Antalet lefvande födda utgjorde 28,0 pr 1000 innevånare och 17,6 % af dessa barn voro af oäkta börd. Antalet dödfödda 95, där af 72 af äkta och 23 af oäkta börd.

Ingångna äktenskap 1,026.

Den *mantalsskrifna* befolkningen vid årets slut 136,884, med fördelning på stadsdelar enligt tab. 14.

Dödligheten bland kyrkoskrifna inom staden aflidne uppgick till 14,5 på 1000, beräknad efter folkmängden vid redovisningsårets *början*; beräknas dödligheten efter antalet döda, som, kyrkoskrifna härstädes, dött antingen *inom staden* eller ock *utom* densamma i *kronisk* sjukdom och lägges till denna siffra antalet af de å annan ort kyrkoskrifna, som *aflidit inom staden af akut* sjukdom, så erhålles en dödsiffra af *14,9 på 1000*.

Dödligheten för hvarje månad under de senaste fem åren framgår af Tab. 13, hvars förra hälft anger dödligheten på 1000 innevånare, kyrkoskrifne vid resp. årens början.

Till jämförelse anföras dödlighetssiffrorna för år 1905 från några storstäder enl. uppgift från Registration General, London:

Madras	58,7	Dresden	17,8
Bombay	48,6	Paris	17,4
Calcutta	34,4	Berlin	17,2
Triest	28,1	Christiania	16,3
Petersburg	25,0	Köpenhamn	16,3
Breslau	23,0	Edinburgh	16,2
Venedig	22,9	Stockholm	15,9
Prag	22,0	London	15,9
Milano	21,4	Hamburg	15,8
Dublin	21,3	St. Francisco	15,4
Rom	20,4	Brüssel	14,5
München	20,0	Antwerpen	14,0
Wien	19,3	Amsterdam	13,8
Budapest	19,2	Haag	13,7
New-York	18,3	Sydney	11,0
Glasgow	17,9		

V. Väderlek, gångbara sjukdomar, och dödsorsaker.

De *meteorologiska* förhållandena framgå af Tab. 16, meddelad af Meteorolog. Centr.-anstalten i Stockholm. Årets medeltemperatur $+ 7,88$ med absol. maximum $+ 28,5$ i juni och absol. minimum $- 14,5$ i januari. Medeltemperaturen för åren 1859—1900 utgjorde $+ 7,26$.

Nederbörden uppgick till 623,7 mm., den ymnigaste i augusti med 97,3 mm., den sparsammaste i december med 14,6 mm.

Sjukdomar.

Vattenkoppor ha anmälts med 113 fall, fördelade på årets alla månader utan epidemisk karaktär.

Intet fall af *smittkoppor* har förekommit.

31 fall af *messling* under senare hälften af året, intet dödsfall.

I *tyfoidfeber* ha under året 234 personer insjuknat och 22 affidit. (Mot-svar. siffror föregående år voro resp. 112 och 3). Sjukdomen antog under juni månad en tydligt utpräglad epidemisk form och lokaliserade sig, såsom af bifogade karta äfven framgår, hufvudsakligen till Maj. 3 rote omkring den öppna platsen vid Kommendörsgatans södra ända.

Vidtagna undersökningar gifvo vid handen, att mjölk- och vatteninfektion kunde uteslutas. Inom senare år har vid tvänne upprepade tillfällen liknande epidemier förekommit på ungefär samma område, dock båda gångerna, 1896 och 1899 i olika hus vid östra kanten af nämnda öppna plats, vid hvars norra gräns årets epidemi hufvudsakligen utbreddes sig. Denna mark är till stor del utfylld öfver en gammal bäck, som där gått fram. Vid tiden för epidemiens utbrott pågingo gräfningar för omläggning af vatten och afloppsrör och var för öfrigt vid samma tid temperaturen hög utan nederbörd. Den vid gräfningen uppkastade lerjorden var illaluktande och enligt uppgifter, som meddelats mig, skall å denna mark strax invid bäcken förr funnits ett offentligt afträde inrättadt enligt det gamla gropsystemet.

Då man sålunda hade anledning misstänka jordinfektion, togs prof af denna jord för undersökning, hvarefter en intensiv kalkning af all uppkastad jord verkställdes med åtföljande bevattning. Undersökning af den upptagna jorden kunde tyvärr icke erhållas oaktadt hänvändelse till bacter. anstalt. Undersökning i detta afseende kommer att upptagas, då Hälsovårdsnämnden nu (mars 1906) erhållit till sitt förfogande bacteriolog. Strax efter sedan de nämnda åtgärder vidtagits, inträdde en tid med riklig nederbörd och epidemien upphörde omedelbart.

Difteri och strypsjuka. Dessa sjukdomar ha haft tämligen obetydlig utbredning med resp. 163 och 39 fall, fördelade tämligen jämt under årets månader med någon minskning under sommarmånaderna. 14 dödsfall i difteri och 4 i strypsjuka. (Under 1904 voro difterifallen 106 med 15 döda och fallen af strypsjuka 25, utan dödsfall).

I *Skarlakansfeber*, som åren 1902, 1903 och 1904 hade att uppvisa resp. 1,074, 649 och 142 fall, har under året 193 insjuknat och 7 affidit.

Fördelningen på de olika stadsdelarna af tyfoidfeber, difteri och skarlakansfeber framgår af de bifogade litograferade kartorna.

Af *kikhosta*, som under år 1904 anmäls med 466 fall, rapporteras under året från *distriktläkarnes* praktik 737. Af samtliga i denna sjukdom insjuknade, sålunda icke endast distr. läkarnes fall, ha ej mindre än 55 afidit.

Influenta anmäldes med 853 insjuknade, de flesta under årets tre första månader med resp. 139, 403 och 202 fall. Sedan sjukdomen under de följande månaderna af året uppträdt med endast sporadiska fall, visade den i december tendens att åter utbreda sig, då under denna månad 63 fall anmäldes.

Luftrörskatarren företes en frekvens af 4,746 fall. Tämligen jämt fördelad på årets månader har den sitt maximum under februari (551 fall) och sitt minimum i juli (274 fall).

Af *Lunginflammation* anmäldes 442 fall, de flesta (55) under maj månad, minsta antalet i juli (25).

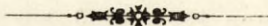
Diarrhoejsjukdomarne uppträdde med 2,917 fall, af hvilka 637 komma på augusti och 100 på april. Af barnkolera 15 fall anmälda.

Af föregående sjukdomar anmälas smittkoppor, tyfoidfeber, skarlakansfeber och difteri af *hvarje* praktiserande läkare, de öfriga sjukdomarne endast af de tio distriktsläkarne.

Dödsorsakerna, specificerade enligt Med. Styr:s cirk. dec. 1891 med fördelning efter ålder och kön återfinnas i Tab. 21. I denna tab. äro medtagna *alla utom* staden afidne, som vid dödstillfället voro kyrkoskrifna härstädes.

I Tab. 22 och 23 äro dödsorsakerna sammanförda efter sina hufvudgrupper och fördelade efter månad och kvartal samt stadsdelar, i den senare af dessa tab. äro, i motsats mot de två föregående, de dödsfall, som träffat här kyrkoskrifne på ort *utom* staden ej medräknade, utan finnas dessa specificerade i tab. 24. I tab. 25 redogöres för dödsorsakerna bland främlingar, som afidit härstädes.

Bland dödsorsakerna möta kroniska infektionssjukdomarne med största siffran (533, tab. 21); lungsot med 437 fall föranledde 19,8 % af alla dödsfall, svarande mot 3,1 dödsfall på 1,000 innevånare. Medräknas endast de *inom* staden afidna (42) erhållas siffrorna 18,7 och 2,9. Dessa senare tal motsvaras under åren 1900, 1901, 1902, 1903 och 1904 af resp. 18,6, 18,5 17,7, 17,2 och 17,6 samt 2,9, 2,7, 2,6, 2,6 och 2,5.

TABELLER

TILL

HÄLSOVÅRDSNÄMDENS ÅRSBERÄTTELSE

1905

TABELLER

HAISOVAYRDSNANDENS ARBERRÄTTELSE

1005

Tab. 1. Summarisk redogörelse för sundhetspolisens arbeten år 1905.

Arbetets art	Januari	Februari	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Augusti	September	Oktober	November	December	Summa
<i>Besiktning af:</i>													
Afträden	2,786	3,352	3,880	3,543	4,871	2,843	3,701	3,196	3,275	2,860	3,210	2,719	40,236
Gårdar	2,786	3,352	3,880	3,543	4,871	2,843	3,701	3,196	3,275	2,860	3,210	2,719	40,236
Aflopstrummor och diken	1,293	1,521	1,889	2,056	2,894	1,583	2,096	1,690	1,833	1,248	1,784	1,267	21,154
Stall	188	213	235	233	359	167	203	187	207	208	223	189	2,612
Svinhus	13	20	22	16	94	23	73	13	19	15	23	16	347
Fåhus	13	21	32	17	98	22	32	22	22	22	25	10	336
Afstjälpningsplatser	15	24	31	35	39	27	20	33	35	22	33	23	337
Lump-, ben- och hudupplag	44	47	50	57	44	42	37	47	38	46	43	53	548
Bostäder	333	798	746	374	926	369	629	361	404	423	464	388	6,215
Källare	399	511	514	469	605	489	578	473	417	562	587	584	6,188
Nybyggda hus	94	77	103	100	156	122	111	143	115	97	113	70	1,301
Bagerier	178	436	203	210	277	154	158	179	178	307	198	161	2,639
Charkuteri- och korffabriker	359	359	435	410	481	386	298	468	385	386	481	371	4,819
Slakterier i staden och angränsande kommuner	49	46	63	52	66	63	54	59	78	72	35	9	646
Spisningslokaler	84	94	114	97	126	91	124	85	73	101	155	78	1,222
Salubodar och upplag för födoämnen	3,076	2,205	2,435	1,940	2,614	1,729	1,924	2,117	2,025	2,383	2,399	2,154	27,001
Saluhallar	345	326	393	330	401	277	421	337	327	364	375	384	4,280
Salutorg	304	278	302	294	309	234	228	265	260	287	300	350	3,411
Kustens fiskbrygga	2	4	6	5	6	4	6	10	3	3	3	4	56
Järnvägsstationer	335	288	348	306	344	266	359	330	338	323	166	—	3,403
Fartyg med matvaror	123	120	148	185	193	185	181	224	256	202	113	28	1,958
<i>Öfriga arbeten:</i>													
Assistens å köttbesiktningbyrån	24	24	26	25	27	26	25	29	27	27	15	—	275
Anhållande af födoämnen	62	86	143	166	222	186	171	165	132	108	23	—	1,464
Inköp och hämtning af prof till undersökning	—	—	86	122	18	21	72	—	—	—	68	51	438
Skrifning	45	14	12	11	18	22	41	27	11	10	24	39	274
Anmälan till Nämnden och allmänna polisen	—	5	—	1	—	—	—	1	1	—	—	—	8
Desinfektioner	81	99	120	94	89	105	72	73	114	98	93	76	1,114
Besök i sjuka hem	163	193	175	179	170	214	145	143	188	210	183	168	2,131
Afhämtat dödsattester	37	28	28	30	35	28	28	32	24	32	21	26	349
Vitnat inför rätta i hälsovårdsärenden	—	6	—	2	1	2	—	—	2	—	—	—	13
Kallat till inställelse inför Nämnden	—	—	—	3	6	4	2	1	—	—	—	2	18
Biträde åt Nämndens vaccinatorer	—	—	—	—	11	16	15	2	4	3	—	—	51
Utfövat tillsyn öfver minderåriga i arbetet	—	—	158	—	—	135	—	—	152	—	—	118	563
Oskadliggörande af födoämnen	1	1	—	—	1	2	2	3	—	—	—	—	10
Utfört diverse arbeten	196	274	361	206	203	173	231	263	188	248	204	326	2,873
Summa	13,428	14,822	16,938	15,111	20,575	12,853	15,738	14,174	14,406	13,527	14,571	12,383	178,526

Tab. 2. Renhållningarne i Göteborg 1905 samt stall, fähus och svinstia i hvarje stadsdel.

Stadsdel	Antal egendomar		Latrin					Uppsamling				Uppsamling af sopor eller stallspillning			Begagnade			Underjordiskt aflopp			Vattenledning å gård	Urinkur å gård	Kompostupplag å tomt		
	där renhållningen hämtar	där bonde hämtar	Kistan		spänner	grop	Blandning				i fähus på plan	blott i köken	i ej flyttbara kärl	i vagn	i latrinkistan	stall	fähus	svinhus	från gård	från stall och dylikt				från sop-plan	
			flyttbar	ej flyttbar			med torvfjord	med aska	med sågspån	utan															
Gamlestaden, 12:te roten 1—10	1	81	41	5	37	—	2	24	56	—	—	25	—	4	—	—	24	38	24	27	4	16	29	12	68
Redberglid, 12:te roten 11—19	51	47	81	—	21	—	4	79	17	—	—	72	—	11	1	—	16	11	12	74	14	56	73	46	23
Olskroken, 18:de roten	63	45	107	—	4	—	—	111	—	—	—	104	—	11	—	—	11	—	—	107	11	102	107	102	—
Stampen, 12:te roten 20—67 samt 16:de roten	57	13	65	1	5	—	—	70	—	—	—	66	—	20	—	—	21	1	1	68	19	63	64	49	3
17:de roten och Tingstadsvassen	47	34	52	2	21	—	3	72	—	—	—	44	—	21	—	—	20	2	3	68	19	49	59	39	8
Wassnöden m. m., 12:te roten 68—90	34	19	47	1	5	—	3	50	—	—	—	47	4	1	—	—	20	7	3	48	22	49	51	39	18
15:de roten	74	6	81	—	7	—	66	19	—	—	—	74	—	—	—	—	—	—	—	80	—	79	79	77	—
Hagaheden, 12:te roten 91—116	6	5	7	1	2	—	—	9	—	—	—	6	2	3	—	—	5	—	—	11	4	8	10	5	1
Vestra Brandtdala	13	—	13	—	—	—	—	13	—	—	—	13	—	—	—	—	—	—	—	13	—	13	13	13	—
Landala och Gibraltar	126	25	142	2	9	—	3	137	12	—	1	138	9	5	—	—	2	1	5	131	1	132	133	133	3
13:de och 14:de rotarne	300	12	301	—	12	—	251	61	—	—	—	312	—	7	—	—	7	—	—	309	7	304	307	292	—
Haga	299	8	303	—	2	—	2	303	—	—	—	303	1	13	—	—	13	—	—	305	13	304	303	296	—
Annedal	238	6	244	—	2	—	4	242	—	—	—	243	1	6	—	—	9	2	2	244	8	241	244	241	3
Majornas 7:de rote	53	2	53	—	2	—	—	55	—	—	—	54	—	2	—	—	2	—	—	55	2	54	55	54	—
Albostaden, Majornas 6:te rote 65—94	14	—	14	—	—	—	—	14	—	—	—	14	—	—	—	—	—	—	—	14	—	14	14	8	—
Majornas 5:te rote och delar af 6:te roten	390	22	355	—	53	—	—	407	1	—	—	400	—	6	—	—	12	3	2	384	6	299	356	307	1
Majornas 2:dra rote	104	30	108	—	23	—	—	130	—	—	—	116	4	19	—	—	18	1	4	120	11	76	119	76	1
Majornas 4:de rote	52	—	44	—	8	—	—	52	—	—	—	50	—	3	—	—	3	—	—	47	3	23	44	25	—
Majornas 3:dje rote	203	21	182	—	42	—	6	217	1	—	—	215	2	9	—	2	9	3	1	187	9	128	172	122	9
Majornas 1:sta rote	230	148	220	5	148	5	22	316	16	—	22	320	—	17	—	3	23	16	41	290	17	117	248	123	51
Masthugget, 11:te roten	150	20	162	—	6	—	1	167	—	—	—	149	—	25	—	—	26	—	—	167	28	148	166	154	—
Pustervik, 10:de kvarteret	23	—	23	—	—	—	23	—	—	—	—	23	—	1	—	—	1	—	—	23	1	23	23	23	—
Otterhällan, vester om Ekelundsgatan	128	15	124	—	21	—	26	117	—	—	—	136	—	3	1	—	5	—	—	137	5	123	136	109	—
Sydstaden, öster om Ekelundsgatan	255	34	250	—	42	—	220	55	—	—	—	288	1	19	1	1	20	—	—	288	20	275	289	260	—
Nordstaden	206	21	214	—	12	—	198	29	—	—	—	221	—	34	—	—	29	—	—	227	29	218	226	208	—
Summa	3,117	614	3,233	17	484	5	834	2,749	103	—	23	3,433	24	240	3	6	296	85	98	3,424	253	2,914	3,320	2,813	189

Tab. 3. Summarisk öfversikt öfver å Hälsovårdsnämndens köttbesiktningbyrå under tiden 1 Januari till 15 November undersökta födoämnen.

Månad	Varan		Varans beskaffenhet			Varan anhållen							Varan till människoföda	
	frivilligt afämnad till undersökning å byrån	anhållna af hälsopolisen	sjuk	skänd	sjäktad	å torg	i slagteri	i upplagsmagasin	i korffabrik	i handelslokal	å järnvägsstation	å fartyg	användbar	ofjärlig
Januari	225	62	252	35	—	6	49	2	—	—	4	1	164	123
Februari	333	86	331	87	1	21	53	3	3	—	5	1	192	227
Mars	373	143	425	91	—	23	108	—	5	—	6	1	236	280
April	283	166	410	39	—	40	108	2	4	—	8	4	224	225
Maj	245	222	409	58	—	46	116	13	15	—	29	3	200	267
Juni	150	186	292	44	—	38	132	6	3	—	4	3	127	209
Juli	93	171	246	18	—	31	124	1	5	2	7	1	88	176
Augusti	116	165	256	25	—	21	115	4	11	—	13	1	101	180
September	219	132	302	49	—	20	92	8	5	—	6	1	155	196
Oktober	227	108	304	31	—	14	77	5	—	—	11	1	162	173
November	94	23	75	42	—	2	19	1	—	—	1	—	44	73
Summa	2,358	1,464	3,302	519	1	262	993	45	51	2	94	17	1,693	2,129

Tab. 4. Uppgift å födoämnen, som å Hälsovårdsnämndens köttbesiktningsbyrå varit frivilligt inlämnade till undersökning.

Varans art	Januari	Februari	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Augusti	September	Oktober	November	December	Summa	Varuinnehafvarens hemvist		Varans beskaffenhet			Varan till människoföda		Anmärkningar	
														Göteborg	Landsorten	sjuk	skänd	själföd	användbar	otjänlig		
Kött af storboskap	4	8	10	8	11	13	10	9	13	13	2	—	101	5	96	101	—	—	63	38	84 hela kroppar och 17 fjärdeparter. Parterna jämte 21 hela kroppar otjänliga till människoföda. 1,388 hela kroppar, hvaraf 44 spädkgrisar och 145 partier. Partierna jämte 38 hela kroppar, däraf 8 spädkgrisar, otjänliga till människoföda.	
» » svin	162	193	234	208	177	105	68	85	123	136	42	—	1,533	627	906	1,482	51	—	1,351	182		
» » häst	—	1	—	—	—	2	3	2	1	—	2	—	11	2	9	11	—	—	11	—		Hela kroppar.
» » kalf	—	—	1	1	1	1	—	1	2	2	—	—	9	—	9	9	—	—	2	7		Hela kroppar.
» » får.....	2	—	1	1	1	—	—	—	1	—	—	—	6	2	4	6	—	—	4	2		Hela kroppar.
» » elg	—	—	—	—	—	—	—	—	17	—	—	—	17	5	12	17	—	—	17	—		Hela kroppar.
Svinistrar	35	87	84	38	25	4	3	7	31	30	40	—	384	222	162	—	384	—	—	384		—
Inelfvor	22	44	43	27	30	25	9	12	31	46	8	—	297	129	168	285	12	—	—	297	1 Kotunga, 1 par kalf- och 1 par svinlungor, 1 kalvhjärta, 1kojufver, 1 kalvhufvud, 4 kalf- och 6 svinlefrar, 7 svinjufver, 8 kalf- och 266 svinjurar.	
Summa	225	333	373	283	245	150	93	116	219	227	94	—	2,358	992	1,366	1,911	447	—	1,448	910		

Tab. 5. Uppgift å af Göteborgs länshöfdingens anhöllna födoämnen.

Varans art	Januari	Februari	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Augusti	September	Oktober	November	December	Summa	Varuinnehafvarens hemvist		Varans beskaffenhet			Varan anhållen						Varan till människoföda		Anmärkingar	
														Göteborg	Landorten	sjuk	skänd	själföd	å torg	i slagteri	i upplagsmagasin	i korffabrik	i handelslokal	å järnvägsstation	å fartyg	användbar		otjänlig
Kött af storboskap	10	16	28	36	53	38	29	30	27	31	3	—	301	74	227	292	9	—	143	44	22	3	—	84	5	232	69	(274 hela kroppar och 27 partier. Partierna jämte 42 hela kroppar otjänliga till människoföda.
» » kalv	1	5	7	8	22	15	17	2	4	6	—	—	87	24	63	67	20	—	51	18	9	—	—	2	7	—	87	85 hela kroppar och 2 kalvstekar.
» » svin	—	—	3	1	1	—	1	1	—	1	—	—	8	—	8	4	4	—	5	—	1	2	—	—	—	3	5	(5 hela kroppar, däraf 2 spädgrisar, och 3 partier. Partierna jämte 2 spädgrisar otjänliga till människoföda.
» » får	—	1	—	—	1	2	1	4	4	1	—	—	14	6	8	5	8	1	4	—	6	—	—	2	2	3	11	(12 hela kroppar och 2 partier. Partierna jämte 9 hela kroppar otjänliga till människoföda.
» » häst	—	2	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	4	—	4	4	—	—	—	—	—	—	—	2	2	4	—	Hela kroppar.
» » elg	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	3	—	3	3	—	—	1	—	1	—	—	—	1	3	—	Hela kroppar.
Köttfärs	—	—	—	—	2	—	1	2	—	—	—	—	5	5	—	—	5	—	—	—	—	5	—	—	—	—	5	—
Korf	—	—	—	—	1	—	1	1	—	—	1	—	4	4	—	—	4	—	—	—	1	2	1	—	—	—	4	—
Inelfvor	51	62	105	120	142	130	121	125	94	69	19	—	1,038	72	666	1,016	22	—	58	931	5	39	1	4	—	—	1,038	(1 nöthjärta, 1 nöttunga, 3 kalv-, 16 svin- och 758 nötlungor, 2 kalv-, 3 får-, 13 svin- och 139 nötlefrar, 1 ko- och 2 kalvfurur, 75 kojufver, 1 parti svin- och 23 partier nötmagar och tarmar.
Summa	62	86	143	166	222	186	171	165	132	108	23	—	1,464	85	979	1,391	72	1	262	993	45	51	2	94	17	245	1,219	—

Tab. 6. Uppgift på af hälsopolisen under tiden 1 Januari till 15 november undersökta fall nötboskapskött samt kalf- och fårkroppar.

Månad	Å torg																		Å järn			garnes godsmagasiner									Å fartyg, läggande till vid						I stadens slakthus			Summa				
	Kungstorget			Olskroks-torget			Skanstorget			Masthuggstorget			Stigbergs-torget			Kusttorget			Statsbanans			rgslagsbanans		Hallandsbanans		Borås-banans			Vestgötabanans			Stora Bommen			Lilla Bommen									
	Storboskap	Kalkroppar	Fårkroppar	Storboskap	Kalkroppar	Fårkroppar	Storboskap	Kalkroppar	Fårkroppar	Storboskap	Kalkroppar	Fårkroppar	Storboskap	Kalkroppar	Fårkroppar	Storboskap	Kalkroppar	Fårkroppar	Storboskap	Kalkroppar	Fårkroppar	Storboskap	Kalkroppar	Fårkroppar	Storboskap	Kalkroppar	Fårkroppar	Storboskap	Kalkroppar	Fårkroppar	Storboskap	Kalkroppar	Fårkroppar	Storboskap	Kalkroppar	Fårkroppar								
Januari	1,313	536	352	47	12	4	216	31	18	289	38	27	8	2	1	26	19	6	66	274	70	219	79	114	161	80	12	29	15	101	304	119	7	66	73	9	121	110	286	11	3	2,527	1,823	957
Februari	1,200	509	314	54	18	5	190	27	4	271	42	14	6	4	—	21	9	—	75	426	105	172	50	133	207	72	16	61	17	114	394	127	7	58	57	14	147	57	252	8	—	2,403	2,082	822
Mars	1,311	536	237	38	8	1	172	20	2	216	38	8	5	4	—	13	16	—	86	594	132	264	61	147	328	95	27	95	25	110	662	144	9	69	51	10	202	70	273	16	1	2,458	2,852	827
April	1,235	611	245	41	22	3	135	45	6	200	68	12	5	12	—	15	21	—	64	674	78	194	57	145	383	95	18	62	19	105	496	117	7	84	29	17	309	64	264	8	—	2,276	2,989	725
Maj	1,002	469	215	27	13	—	64	31	2	128	53	8	4	6	—	8	12	—	58	478	105	263	47	164	279	88	36	91	40	105	554	114	4	78	61	23	264	62	380	14	—	2,045	2,605	742
Juni	947	652	313	22	9	2	45	16	—	103	54	8	3	7	—	6	15	—	49	429	95	213	54	80	296	84	19	96	62	120	681	172	3	48	95	21	226	100	310	11	3	1,757	2,753	988
Juli	895	443	1,202	23	15	1	70	43	12	125	73	33	—	4	—	10	12	1	34	348	103	118	116	87	209	644	5	31	53	84	452	314	3	46	213	9	214	161	373	10	—	1,734	2,018	2,853
Augusti	1,069	445	1,466	21	10	4	44	35	40	136	64	86	1	4	1	6	9	2	37	230	118	145	74	106	215	772	7	39	68	66	263	226	6	57	292	12	164	138	367	4	2	1,912	1,684	3,289
September	1,297	489	1,777	37	10	3	97	35	47	158	65	77	4	5	4	13	11	14	63	316	216	158	66	144	383	518	12	51	65	107	528	301	7	28	219	20	144	216	401	7	1	2,379	2,230	3,524
Oktober	1,357	517	1,159	38	19	22	102	20	26	202	49	49	6	13	7	16	23	15	179	294	323	202	163	135	287	362	28	62	66	129	474	320	12	46	227	24	178	265	414	10	2	2,687	2,194	3,006
November	607	255	340	17	7	6	71	19	11	113	46	22	6	6	6	12	12	5	52	113	54	46	35	68	131	73	9	20	11	46	176	75	5	9	68	8	75	75	157	1	—	1,192	916	781
Summa	12,233	5,462	7,620	365	143	51	1,206	322	168	1,941	590	344	48	67	19	146	159	43	763	4,176	1,399	1,994	802	1,323	2,879	2,883	189	637	441	1,087	4,984	2,029	70	589	1,385	167	2,044	1,318	3,477	100	12	23,370	24,146	18,514

Tab. 7. Uppgift på fläsk, undersökt å Hälsovårdsnämndens köttbesiktningsbyrå under tiden 1 Januari till 15 November.

M å n a d	Besiktigadt fläsk					Trikinhaltigt fläsk				Dynehaltigt svenskt fläsk
	Svenskt			Amerikanskt	Från annan utländsk ort	Svenskt			Amerikanskt	
	Hela	Halva	Sycken	Sycken		Sycken	Hela	Halva	Sycken	
Januari	3,226	91	148	—	—	—	—	—	—	—
Februari	3,293	54	179	—	2	2	—	—	—	1
Mars	3,706	76	130	—	—	1	—	—	—	—
April	2,654	51	93	—	—	—	—	—	—	—
Maj	2,178	38	135	—	—	1	—	—	—	—
Juni	1,107	32	39	10	2	1	—	—	—	—
Juli	639	9	1	25	2	—	—	—	—	—
Augusti	682	20	30	—	—	—	—	—	—	—
September	2,000	20	50	—	4	—	—	—	—	—
Oktober	3,089	96	94	24	—	1	—	—	—	—
November	1,886	144	44	—	—	1	—	—	—	—
Summa	24,460	631	943	59	10	7	—	—	—	1

Tab. 8. Uppgift å bagerierna vid slutet af år 1905.

Lokalernas läge	Antal	Bakning af			Lokalen belägen		Bostad			Lokalens beskaffenhet				
		husbröd	thebröd	både hus- och thebröd	ofvan jord	i källarvåning	i bageriet	Sammanhänger med bageriet	utom bageriet	rymlig	liten	snygg	af medelmåttig snygghet	osnygg
Nordstaden	11	3	6	2	9	2	—	3	8	11	—	10	1	—
Sydstaden	19	4	11	4	16	3	—	5	14	14	5	18	1	—
Olskroken, Redbergs- lid, Stampen och Hultmans holme ..	14	6	6	2	12	2	—	5	9	5	9	13	1	—
13:de o. 14:de rotarne	21	3	16	2	3	18	—	6	15	18	3	21	—	—
15:de roten	4	1	3	—	1	3	—	3	1	4	—	3	1	—
Landala	10	5	4	1	4	6	—	4	6	10	—	8	2	—
Östra och Nya Haga	9	5	3	1	5	4	—	4	5	7	2	7	2	—
Vestra Haga	5	2	2	1	4	1	—	1	4	3	2	5	—	—
Annedal	20	13	6	1	12	8	—	5	15	14	6	17	3	—
Masthugget	14	4	8	2	5	9	—	1	13	14	—	14	—	—
Majornas 1:sta rote..	7	3	2	2	4	3	—	1	6	6	1	7	—	—
» 2:dra » ..	6	2	4	—	4	2	—	1	5	5	1	6	—	—
» 3:dje » ..	15	9	5	1	10	5	—	6	9	10	5	15	—	—
» 4:de » ..	1	—	1	—	—	1	—	—	1	1	—	1	—	—
» 5:te » ..	8	3	5	—	5	3	—	2	6	7	1	8	—	—
» 6:te » ..	7	2	4	1	4	3	—	3	4	7	—	7	—	—
» 7:de » ..	5	—	4	1	4	1	—	1	4	4	1	5	—	—
Summa	176	65	90	21	102	74	—	51	125	140	36	165	11	—

Tab. 9. Uppgift å lokaler för försäljning af mjölk och grädde vid slutet af år 1905.

Lokalernas läge	Antal	Lokalen belägen		Bostad		Lokalens beskaffenhet					Försäljning af			
		ofvan jord	i källarvåning	i lokalen	sannanhängar med lokalen	utom lokalen	rymlig	liten	snygg	af medelmätlig snygghet	osnygg	grädde	oskummad mjölk	skummjölk
Nordstaden	35	26	9	—	12	23	27	8	31	4	—	35	35	35
Sydstaden	42	23	19	—	15	27	23	19	40	2	—	42	39	39
Olskroken, Redbergs- lid, Stampen och Hultmans holme . . .	78	74	4	—	54	24	66	12	78	—	—	78	78	78
13:de o. 14:de rotarne	59	7	52	—	25	34	51	8	59	—	—	58	59	58
15:de roten	25	10	15	—	14	11	22	3	25	—	—	25	25	25
Landala	43	34	9	—	30	13	34	9	40	3	—	43	43	43
Östra och Nya Haga	31	29	2	—	28	3	24	7	30	1	—	31	31	31
V:a Haga o. Pustervik	22	18	4	—	14	8	17	5	22	—	—	22	22	21
Annedal	34	22	12	—	19	15	24	10	33	1	—	34	31	34
Masthugget	16	6	10	—	5	11	13	3	16	—	—	16	16	16
Majornas 1:sta rote . .	14	11	3	—	5	9	8	6	13	1	—	14	9	14
» 2:dra »	6	6	—	—	3	3	4	2	6	—	—	6	6	6
» 3:dje »	22	17	5	—	10	12	19	3	22	—	—	22	14	21
» 4:de »	3	2	1	—	1	2	3	—	3	—	—	3	3	3
» 5:te »	17	11	6	—	7	10	15	2	17	—	—	17	15	17
» 6:te »	47	40	7	—	20	27	46	1	47	—	—	47	47	47
» 7:de »	16	12	4	—	2	14	13	3	16	—	—	16	16	15
Summa	510	348	162	—	264	246	409	101	498	12	—	509	489	503

Tab. 10. Översikt af födda i Göteborg år 1905, med fördelning på månader.

	Lefvande födda					Dödfödda					Summa födda	Däraf oäkta
	äкта		oäkta		sammans till.	äкта		oäkta		sammans till.		
	m.	kv.	m.	kv.		m.	kv.	m.	kv.			
Januari	137	136	22	31	326	5	2	—	2	9	335	55
Februari	122	101	22	26	271	3	3	2	—	8	279	50
Mars	150	112	29	26	317	2	1	—	1	4	321	56
April	155	114	31	32	332	4	5	3	1	13	345	67
Maj	136	130	25	36	327	3	2	—	—	5	332	61
Juni	125	109	22	16	272	3	1	1	3	8	280	42
Juli	138	131	39	22	330	4	3	1	—	8	338	62
Augusti	146	125	20	43	334	4	1	1	1	7	341	65
September	147	150	32	34	363	1	5	1	—	7	360	67
Oktober	164	123	25	28	340	2	4	1	1	8	348	55
November	126	132	21	29	308	6	5	—	2	13	321	52
December	141	142	37	38	358	1	2	1	1	5	363	77
Hela året	1,687	1,505	325	361	3,878	38	34	11	12	95	3,973	709

Tab. 11. Översikt af födda i Göteborg år 1905, med fördelning på församlingar.

	Lefvande födda					Dödfödda					Summa födda	Däraf oäkta
	äкта		oäkta		sammans till.	äкта		oäkta		sammans till.		
	m.	kv.	m.	kv.		m.	kv.	m.	kv.			
Domkyrkan	314	305	87	97	803	8	10	5	3	26	829	192
Christine	142	110	28	31	311	1	1	2	—	4	315	61
Haga	179	185	43	54	461	6	5	1	4	16	477	102
Masthugget	569	493	91	110	1,263	11	13	1	3	28	1,291	205
Carl Johan	276	219	33	30	558	6	4	—	2	12	570	65
Gamlestaden	182	176	41	39	438	6	1	2	—	9	447	82
Garnison	5	4	—	—	9	—	—	—	—	—	9	—
Tyska	6	7	—	—	13	—	—	—	—	—	13	—
Mosaiska	7	1	—	—	8	—	—	—	—	—	8	—
Katolska	7	5	2	—	14	—	—	—	—	—	14	2
Hela året	1,687	1,505	325	361	3,878	38	34	11	12	95	3,973	709

Tab. 13. Dödsfall och dödlighet för månad bland kyrkoskrifna i Göteborg åren 1901—1905.

	År	Januari	Februari	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Augusti	September	Oktober	November	December	
Döda inom staden på 1,000 innevånare för år räknadt.....	1901	14,6	16,7	16,4	14,3	14,1	16,2	13,1	17,2	14,0	12,6	13,5	12,3	15,2
	1902	14,8	12,8	13,9	18,8	20,6	14,5	15,2	15,5	9,6	12,2	15,7	12,7	16,5
	1903	15,2	16,8	13,7	13,0	21,9	18,8	19,0	16,6	11,2	15,4	12,2	9,8	13,1
	1904	14,6	14,9	14,9	15,6	15,2	13,8	16,4	11,6	14,3	12,9	13,5	16,4	15,7
	1905	14,5	15,2	12,0	14,5	15,3	17,3	15,6	13,2	14,5	12,6	11,7	16,1	15,7
Medeltal 1900—1904	14,7	15,3	14,2	15,2	17,4	16,1	15,9	14,8	12,7	13,2	13,3	13,5	15,2	
Alla döda bland här kyrkoskrifna	1901	2,092	197	191	168	167	191	168	215	171	149	163	139	173
»	1902	2,091	148	161	217	241	172	180	191	116	145	178	150	192
»	1903	2,191	197	166	161	257	222	227	211	143	183	148	121	155
»	1904	2,133	176	175	182	183	176	200	159	180	159	163	197	183
»	1905	2,201	194	144	181	189	218	206	179	190	161	144	204	191

Tab. 14. Dödligheten inom Göteborg år 1904 för olika stadsdelar bland mantalsskrifna befolkningen.

Stadsdel		Antal innevånare	Antal döda	Döda pr mille
1	Nordstaden	5,747	90	16
2	Sydstaden	5,562	61	11
3	Otterhällan	3,945	52	13
4	Masthugget och Pustervik.....	15,379	234	15
5	Majornas 4:de rote	1,176	22	18
6	Majornas 2:dra rote	4,023	66	16
7	Masthuggsbergen.....	11,722	216	18
8	Majornas 3:dje rote.....	8,167	113	13
9	Majornas 1:sta rote.....	7,296	125	17
10	Haga	13,368	198	15
11	13:de och 14:de rotarna.....	13,038	124	10
12	Landala och Vestra Brandtdala	9,586	139	15
13	Annedal och Albostaden	14,047	159	11
14	Stampen och Gullbergsvass	5,734	72	13
15	15:de roten, Burgårngen	5,327	56	11
16	18:de roten, Redbergslid och Olskroken..	9,598	107	11
17	Gamlestaden	1,404	45	32
18	Fattighusen	1,765	119	67
19	Obekant	—	—	—
Summa		136,884	1,998	

Tab. 15. Dödligheten på 1,000 innevånare af den mantalsskrifna befolkningen i Göteborg åren 1901—1905.

	Alla	Nordstaden	Sydstaden	Oterhällan	Mashugget	Majornas 4:de rote	Majornas 2:dra rote	Mashuggsbergen	Majornas 3:dje rote	Majornas 1:ste rote	Haga	13:de o. 14:de rotarne, Hagaheden	Vestra Branddala	Landala, Albostaden	Annedal, Gullbergsvass	Stampen, Burgården	15:de roten, Olskroken	Redbergslid, Olskroken	Gamlestaden	Fattighusen
1901.....	14,8	15	12	18	13	16	13	15	14	15	15	10	16	13	13	11	14	25	96	
1902.....	15,0	11	12	15	13	11	15	17	13	16	16	7	17	15	11	10	14	20	122	
1903.....	15,3	12	10	12	16	11	19	18	15	15	17	8	16	13	15	10	16	22	98	
1904.....	14,7	14	12	16	15	12	13	15	12	18	15	8	17	11	10	9	14	32	102	
1905.....	14,6	16	11	13	15	18	16	18	13	17	15	10	15	11	13	11	11	32	67	
Medeltal:																				
1901—1905.....	14,9	14	11	15	14	14	15	17	13	16	16	9	16	13	12	10	14	26	97	

Tab. 16. Öfversikt af meteorologiska observationerna i Göteborg år 1905.

	År	Januari	Februari	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Augusti	September	Oktober	November	December
Temperatur C. 1905 absolut maximum.....	+28,5	+ 8,0	+ 6,5	+11,0	+16,0	+26,0	+28,5	+28,0	+21,0	+21,0	+12,0	+ 9,5	+ 7,1
» » » » minimum.....	-14,5	-14,5	-11,5	- 3,5	- 4,5	+ 3,5	+ 7,0	+12,0	+ 8,0	+ 5,5	- 4,0	- 8,0	-10,0
» » » » medeltal.....	+ 7,88	- 0,1	+ 1,3	+ 2,9	+ 4,1	+12,0	+17,6	+17,8	+15,5	+12,5	+ 5,1	+ 3,4	+ 2,5
» medeltal 1859—1900.....	7,26	- 0,7	- 0,9	+ 0,7	+ 5,4	+10,4	+15,0	+16,8	+15,9	+12,7	+ 7,8	+ 3,6	+ 0,4
Nederbörd 1905 mm.....	623,7	47,0	24,9	92,4	53,9	31,8	49,2	47,2	97,3	73,0	45,1	47,3	14,6
medeltal mm. 1860—1894.....	768,5	67,6	46,5	48,7	37,4	49,5	55,6	71,9	88,1	88,5	79,0	69,4	66,3
Relativ fuktighet 1905 medeltal %.....	74	82	79	80	70	61	60	65	71	74	77	81	82
Barometern i mm. 1905.....	758,2	761,2	758,2	757,1	755,3	761,7	760,6	756,9	756,8	757,9	754,0	755,6	762,7

Tab. 17. Sammandrag öfver de epidemiska sjukdomarne i Göteborg år 1905.

	Januari	Februari	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Augusti	September	Oktober	November	December	Summa
Difteri	17	24	16	17	6	5	11	11	10	15	12	19	163
Strypsjuka	2	6	6	6	2	2	3	—	2	4	1	5	39
Skarlakansfeber	8	17	27	9	16	5	10	3	19	26	37	16	193
Nervfeber	12	13	12	19	17	81	13	16	32	11	5	3	234
Barnsängsfeber	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	1	3
Akut barnförlamning	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1

Tab. 18. Översikt af smittosamma sjukdomar inom Göteborg åren 1896—1905.

	1896		1897		1898		1899		1900		1901		1902		1903		1904		1905	
	Insjuknade	Döde	Insjuknade	Döde	Insjuknade	Döde	Insjuknade	Döde	Insjuknade	Döde	Insjuknade	Döde	Insjuknade	Döde	Insjuknade	Döde	Insjuknade	Döde	Insjuknade	Döde
Smittkoppor . . .	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Mässling	438	8	2,370	57	1,100	32	1,515	38	552	27	1	—	2	—	3,052	173	4	—	31	—
Skarlakansfeber	467	28	150	6	291	9	719	27	323	17	167	5	1,074	49	649	34	142	13	193	7
Fläcktyfus	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tarmtyfus	457	34	161	17	132	15	169	10	119	6	135	7	55	11	122	11	112	3	234	20
Rödsot	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	1	—	—	—	—
Påssjuka	45	—	239	—	100	—	22	—	159	—	317	—	200	—	115	—	18	—	9	—
Influensa	1,424	6	1,971	8	425	—	2,910	17	1,637	12	2,662	12	1,333	9	413	1	1,299	7	853	4
Kikhosta	457	22	1,641	126	415	17	816	30	660	44	706	45	622	50	119	12	466	32	737	52
Difteri	829	44	691	38	317	13	223	13	198	14	164	12	101	9	68	12	106	15	163	13
Strypsjuka	54	13	35	10	25	6	24	5	32	4	23	1	41	6	25	1	25	—	39	4

Tab. 19. Sammandrag öfver sjukligheten i Göteborg 1905, enligt uppgift från 10 distriktsläkare.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.
Sjukdomar	Under 2 år	Från 2 till 7 år	Från 7 till 15 år	Från 15 till 60 år	Öfver 60 år	Summa	Staden inom Vallgraven samt Pustervik	13:de och 14:de rotarne, Hagaheden väster om Södra Vägen	Haga och Annedal, Landala och Vestra Branddala	Majorna och Mashugget väster om Olivedalsbäcken	Gamlestaden, Stampen, Burgården, 15:de roten m. m.	Hamnen	Okänd bostad
1 Vattenkoppor. <i>Varicella</i>	35	53	19	6	—	113	9	6	34	51	13	—	—
2 Mässling. <i>Morbilli</i>	7	19	5	—	—	31	—	—	3	28	—	—	—
3 Skarlakansfeber. <i>Scarlatina</i>	7	56	21	5	—	89	3	—	25	55	6	—	—
4 Rash. <i>Roseola febrilis</i>	—	4	5	4	—	13	1	4	5	3	—	—	—
5 Feber af obestämd art. <i>Febricula</i>	—	—	1	1	—	2	1	—	—	1	—	—	—
6 Nervfeber. <i>Typhus abdominalis</i>	—	6	20	75	3	104	13	—	21	58	10	1	1
7 Inhemsk kolera. Barnkolera. <i>Cholera nostras. Cholera infantum</i>	15	—	—	—	—	15	—	—	2	11	2	—	—
8 Påssjuka. <i>Parotitis</i>	1	1	4	3	—	9	1	1	5	2	—	—	—
9 Influensa. <i>Influenza epidemica</i>	8	42	86	609	108	853	46	43	298	320	142	4	—
10 Kikhosta. <i>Pertussis</i>	265	414	53	4	1	737	7	17	192	432	88	—	1
11 Difteri. <i>Diphtheria</i>	12	17	14	4	—	47	7	—	8	29	3	—	—
12 Strypsjuka. <i>Croup</i>	8	12	2	—	—	22	—	2	3	14	3	—	—
13 Ros. <i>Erysipelas</i>	5	2	12	99	28	146	8	5	60	64	7	1	1
14 Varfeber. <i>Pyæmia</i>	—	—	1	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—
15 Barnsängsfeber. <i>Febris puerperalis</i>	—	—	—	1	—	1	—	—	1	—	—	—	—
16 Chancere. <i>Ulcus Venereum simplex</i>	—	—	—	7	—	7	—	—	2	3	2	—	—
17 Dröppel. <i>Gonorrhoea</i>	1	1	1	53	2	58	3	1	17	29	5	1	2
18 Epidemisk hjärnfeber. <i>Meningitis cerebro-spinalis epidemica</i>	—	1	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—
19 <i>Syphilis</i>	3	1	—	19	—	23	1	—	8	11	—	2	1
20 Fyllerigalenskap. <i>Delirium tremens</i>	—	—	—	57	2	59	11	—	11	36	1	—	—
21 Hjärt- och hjärtsäcksinflammation. <i>Endo- et Pericarditis</i>	—	—	9	7	—	16	1	2	5	7	1	—	—
22 Luftstrupskatarr. <i>Laryngitis catarrhalis</i>	15	38	35	133	8	229	25	20	66	91	27	—	—
23 Lungkatarr. <i>Bronchitis</i>	1,195	967	589	1,583	412	4,746	314	177	1,412	2,363	462	16	2
24 Lunginflammation. <i>Pneumonia</i>	88	94	38	161	61	442	28	10	179	200	24	1	—
25 Lungsäcksinflammation. <i>Pleuritis</i>	4	27	35	91	8	165	5	6	46	99	7	2	—
26 Halsfluss. <i>Angina tonsillaris</i>	30	169	241	486	11	937	77	66	328	381	79	4	2
27 Akut magkatarr. <i>Gastritis acuta</i>	97	99	84	380	53	713	70	14	133	422	74	—	—
28 Akut tarmkatarr. <i>Enteritis et colitis</i>	1,096	539	231	809	242	2,917	173	82	957	1,283	416	5	1
29 Blindtarmsinflammation. <i>Typhlitis, Perityphlitis</i>	—	2	19	63	5	89	4	8	41	31	4	—	1
30 Bukhinneinflammation. <i>Peritonitis</i>	—	1	—	9	—	10	2	—	5	2	1	—	—
31 Blåskatarr. <i>Cystitis</i>	—	2	2	54	19	77	6	2	17	41	10	1	2
32 Njurinflammation. <i>Nephritis</i>	—	17	16	92	9	134	11	2	40	69	10	—	—
33 Muskelreumatism. <i>Rheumatismus muscularis</i>	—	6	42	625	108	781	161	9	117	398	94	2	—
34 Reumatisk feber. <i>Rheumatismus articularis</i>	—	14	47	241	22	324	29	7	136	118	32	2	—
35 <i>Erythema multiforme</i>	1	3	3	10	2	19	1	1	4	11	2	—	1
36 Knölsros. <i>Erythema nodosum</i>	—	32	35	20	1	88	2	3	29	50	3	—	—
37 Nässelutslag. <i>Urticaria</i>	12	19	13	26	—	70	9	4	23	25	9	—	—
38 Bältros. <i>Herpes Zoster</i>	—	1	11	33	21	66	7	1	27	24	6	1	—
39 Förgiftningssjukdom. <i>Intoxicatio</i>	1	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—
40 Gulsot. <i>Icterus catarrhalis</i>	1	16	11	17	—	45	2	3	13	26	—	—	1
41 Hudsjukdom. <i>Eczema acutum</i>	1	—	—	3	—	4	—	—	—	4	—	—	—
Summa	2,908	2,675	1,705	5,790	1,126	14,204	1,039	496	4,274	6,793	1,543	43	16

Tab. 20. Gångse sjukdomar i Göteborg år 1905.

ördelade på månader, enligt uppgift från 10 distriktsläkare.

	Januari	Februari	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Augusti	September	Oktober	November	December	Alla
1 Vattenkoppor. <i>Varicella</i>	18	8	9	28	11	5	2	9	7	4	7	5	113
2 Mässling. <i>Morbilli</i>	—	—	—	—	—	2	—	6	4	11	5	3	31
3 Skarlakansfeber. <i>Scarlatina</i>	3	10	14	5	5	3	3	5	8	11	13	9	89
4 Rash. <i>Roseola febrilis</i>	—	1	10	—	1	1	—	—	—	—	—	—	13
5 Feber af obestämd art. <i>Febricula</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	2
6 Nervfeber. <i>Typhus abdominalis</i>	3	5	6	8	14	23	5	17	11	7	4	1	104
7 Inhemsk kolera. Barnkolera. <i>Cholera nostras. Cholera infantum</i>	—	—	—	—	—	7	5	2	1	—	—	—	15
8 Pässjuka. <i>Parotitis</i>	—	—	—	—	—	1	4	2	—	—	1	1	9
9 Influensa. <i>Influenza epidemica</i>	139	403	202	22	3	—	4	—	1	9	7	63	853
10 Kikhosta. <i>Pertussis</i>	102	61	52	46	101	84	77	92	23	25	48	26	737
11 Difteri. <i>Diphtheria</i>	5	8	6	7	2	1	2	3	3	8	1	1	47
12 Strypsjuka. <i>Croup</i>	—	5	1	1	—	2	1	—	2	4	2	4	22
13 Ros. <i>Erysipelas</i>	19	11	15	13	12	12	9	11	13	8	15	8	146
14 Varfeber. <i>Pyæmia</i>	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
15 Barnsängsfeber. <i>Febris puerperalis</i>	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1
16 Chancro. <i>Ulcus venereum simplex</i>	1	—	1	—	—	1	—	2	—	1	—	1	7
17 Dröppel. <i>Gonorrhoea</i>	2	7	5	6	7	3	3	5	6	5	5	4	58
18 Epidemisk hjärnfeber. <i>Meningitis cerebro-spinalis epidemica</i>	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
19 <i>Syphilis</i>	1	1	4	—	2	1	2	5	2	3	1	1	23
20 Fyllerigalenskap. <i>Delirium tremens</i>	5	3	3	5	9	5	10	4	4	3	5	3	59
21 Hjärt- och hjärtsäcksinflammation. <i>Endo- et Pericarditis</i>	3	1	1	3	—	1	1	—	—	2	—	4	16
22 Luftstrupskatarr. <i>Laryngitis catarrhalis</i>	23	23	44	22	31	10	10	7	7	15	24	13	229
23 Lungkatarr. <i>Bronchitis</i>	486	551	513	348	431	331	274	359	323	376	436	318	4,746
24 Lunginflammation. <i>Pneumonia</i>	42	44	31	29	55	34	25	34	40	30	40	38	442
25 Lungsäcksinflammation. <i>Pleuritis</i>	11	16	17	6	15	16	15	10	19	12	17	11	165
26 Halsfluss. <i>Angina tonsillaris</i>	77	121	118	76	86	67	35	51	77	67	91	71	937
27 Akut magkatarr. <i>Gastritis acuta</i>	45	42	55	32	59	72	90	123	42	48	56	49	713
28 Akut tarmkatarr. <i>Enteritis et colitis</i>	126	94	115	100	178	305	555	637	329	173	200	105	2,917
29 Blindtarmsinflammation. <i>Typhlitis, Perityphlitis</i>	9	8	7	4	9	12	9	6	11	3	6	5	89
30 Bukhinneinflammation. <i>Peritonitis</i>	—	2	—	1	—	1	—	1	2	1	1	1	10
31 Blåskatarr. <i>Cystitis</i>	13	5	6	10	5	9	6	9	5	1	4	4	77
32 Njurinflammation. <i>Nephritis</i>	10	7	17	13	17	18	7	12	5	7	13	8	134
33 Muskelreumatism. <i>Rheumatismus muscularis</i>	57	50	72	78	78	45	66	97	48	50	87	53	781
34 Reumatisk feber. <i>Rheumatismus articularis</i>	37	29	27	33	31	32	17	25	25	14	33	21	324
35 <i>Erythema multiforme</i>	1	2	4	2	—	3	—	1	3	1	2	—	19
36 Knölros. <i>Erythema nodosum</i>	11	5	8	6	15	9	2	4	7	8	6	7	88
37 Nässelutslag. <i>Urticaria</i>	2	8	12	8	6	3	8	6	2	3	7	5	70
38 Bältros. <i>Herpes Zoster</i>	4	10	4	7	7	3	4	9	4	3	5	6	66
39 Förgiftningssjukdom. <i>Intoxicatio</i>	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1
40 Gulsot. <i>Icterus catarrhalis</i>	7	7	5	3	2	3	2	6	1	—	7	2	45
41 Hudsjukdom. <i>Eczema acutum</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	4
Summa	1,263	1,548	1,384	923	1,193	1,125	1,254	1,560	1,035	918	1,149	852	14,204

Tab. 21. Dödsorsakerna i Göteborg år 1905, med fördelning efter åldersklasser och kön.

Dödsorsakens benämning (Siffrorna hänvisa till gällande dödsorsaksnomenklatur.)	De aflidnas										Levnadsålder						Summa			Dödsorsakens benämning	
	0-6 månad.		6-12 månad.		1-5 år		5-10 år		10-15 år		15-20 år	20-40 år	40-60 år	60-80 år	Öfver 80 år	Okänd ålder	Man- køn	Kvin- køn	Båda		
	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.			
I. Bildningsfel och medfödda sjukdomar.																					
3. Missfoster och bildningsfel. <i>Monstrum et vitium primæ conformationis</i>	2	1	1	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	3	1	4	Bildningsfel och medfödda sjukdomar.		
4. Medfödd svaghet. <i>Debilitas congenita</i>	46	31	1	1	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	47	32	79	Missfoster och bildningsfel.		
5. Bristande lungutvidgning. <i>Atelectasis pulmonum</i>	2	1	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	2	1	3	Medfödd svaghet.		
6. Medfödd syfilis. <i>Syphilis congenita</i>	3	3	..	..	1	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	4	3	7	Bristande lungutvidgning.		
7. Öfriga medfödda sjukdomar. <i>Alii morbi congeniti</i>	3	1	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	3	1	4	Medfödd syfilis.		
Summa	56	37	2	1	1	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	59	38	97	Öfriga medfödda sjukdomar.		
II. Ålderdomssjukdomar.																					
8. Ålderdomsaftyning. <i>Marasmus senilis</i>	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	51	78	29	85	..	..	80	163	243	Ålderdomsaftyning.
9. Ålderdomsbrand. <i>Gangræna senilis</i>	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	3	1	1	2	..	..	4	3	7	Ålderdomsbrand.
Summa	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	54	79	30	87	..	..	84	166	250	
III. Akuta infektionssjukdomar.																					
12. Skarlakansfeber. <i>Scarlatina</i>	..	..	..	..	1	3	2	1	..	..	..	..	..	..	..	3	4	7	Akuta infektionssjukdomar.		
14. Tarntyfus. <i>Febris typhoides</i>	..	..	..	..	..	..	1	2	..	1	..	..	..	..	..	12	10	22	Skarlakansfeber.		
15. Rödsot. <i>Dysenteria</i>	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	10	5	1	..	..	1	..	1	..	1	Tarntyfus.
17. Inhemsk kolera. Barnkolera. <i>Cholera nostras. Cholera infantum</i>	7	2	2	5	..	1	..	..	..	..	1	..	..	..	..	9	8	17	Rödsot.		
19. Kikhosta. <i>Pertussis</i>	7	13	4	5	7	18	..	1	..	..	..	..	..	..	..	18	37	55	Inhemsk kolera. Barnkolera.		
20. Influensa. <i>Influenza epidemica</i>	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	1	..	1	..	1	3	1	4	Kikhosta.		
21. Difteri. <i>Diphtheria</i>	..	..	3	..	5	3	..	1	1	..	..	1	..	..	..	10	4	14	Influensa.		
22. Strypsjuka. <i>Laryngitis pseudomembranacea (Croup)</i>	1	..	2	..	1	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	3	1	4	Difteri.		
23. Varfeber. <i>Pyæmia. Septicæmia</i>	..	3	1	..	..	..	..	..	..	1	..	2	2	..	1	5	5	10	Strypsjuka.		
24. Barnsängsfeber. <i>Sepsis puerperalis</i>	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	1	..	..	..	..	2	2	Varfeber.		
25. Ros. <i>Erysipelas</i>	2	1	1	..	..	..	..	..	..	..	1	..	3	2	1	8	3	11	Barnsängsfeber.		
26. Stelkramp. <i>Tetanus</i>	..	..	1	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	1	..	1	Ros.		
31. Andra akuta infektionssjukdomar. <i>Aliæ infectiones acutæ</i>	1	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	1	..	1	Stelkramp.		
Summa	18	19	14	10	13	26	3	5	1	1	1	13	8	8	3	3	2	74	75	149	Andra akuta infektionssjukdomar.

Tab. 21. Fortsättning.

Dödsorsakernas benämning	De aflidnas									
	0—6 månad.		6—12 månad.		1—5 år		5—10 år		10—15 år	
	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.
IV. Kroniska infektionssjukdomar.										
32. Tuberkelsjukdom. <i>Tuberculosis:</i>										
a) Lungsot. <i>Tuberculosis v. phthisis pulmonum</i> ..	1	..	6	1	10	14	7	11	6	13
b) Hjärntuberkulos. <i>Tuberculosis cerebri. Meningitis tuberculosa</i>	7	1	4	5	19	6	9	8	1	2
c) Ben- och ledgångstuberkulos. <i>Tuberculosis ossium et articulationum</i>	..	..	..	..	1	..	1	1	..	..
d) Tuberkulos i andra organ samt allmän tuberkulos. <i>Tuberculosis aliorum organorum et t. universalis</i>	1	..	..	1	..	4	..	3	1	1
33. Syfilis. <i>Syphilis</i>	..	..	..	1	..	..	..	..	..	..
Summa	9	1	10	8	30	24	17	23	8	16
V. Konstitutionella sjukdomar.										
39. Engelska sjukan. <i>Rachitis</i>	..	..	7	..	7	1	..	..	..	..
41. Andra konstitutionella sjukdomar. <i>Alia cachexia</i>	1	..	..	..	1	1	1	..	..	..
Summa	1	..	7	..	8	2	1	..	..	..
VI. Kroniska förgiftningssjukdomar.										
44. Kronisk alkoholsjukdom. <i>Alcoholismus chronicus. Delirium tremens</i>	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
Summa	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
VII. Sinnessjukdomar.										
46. Sinnessjukdom. <i>Insania</i>	..	..	..	..	..	1	..	..	..	..
Summa	..	..	..	..	..	1	..	..	..	..

lefnadsålder						Summa			Dödsorsakernas benämning						
15—20 år	20—40 år	40—60 år	60—80 år	Öfver 80 år	Okänd ålder	Man- køn	Kvin- køn	Båda							
m. kv.	m. kv.	m. kv.	m. kv.	m. kv.	m. kv.										
8	33	93	90	60	54	15	10	..	5	..	..	206	231	437	<i>Kroniska infektionssjukdomar.</i> Tuberkelsjukdom. a) Lungsot. b) Hjärntuberkulos. c) Ben- och ledgångstuberkulos. d) Tuberkulos i andra organ samt allmän tuberkulos. Syfilis.
1	1	1	1	..	..	..	..	..	..	..	..	42	24	66	
..	..	1	..	..	1	..	..	..	..	..	..	3	2	5	
1	1	1	3	..	..	..	..	..	..	..	..	4	13	17	
..	..	2	1	3	..	..	1	..	..	..	..	5	3	8	
10	35	98	95	63	55	15	11	..	5	..	..	260	273	533	
..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	14	1	15	<i>Konstitutionella sjukdomar.</i> Engelska sjukan. Andra konstitutionella sjukdomar.
..	..	1	1	2	2	..	2	..	..	..	..	6	6	12	
..	..	1	1	2	2	..	2	..	..	..	..	20	7	27	
..	..	3	..	2	2	2	1	..	1	..	..	7	4	11	<i>Kroniska förgiftningssjukdomar.</i> Kronisk alkoholsjukdom.
..	..	3	..	2	2	2	1	..	1	..	..	7	4	11	
..	..	..	1	5	5	1	3	..	..	..	..	6	10	16	<i>Sinnessjukdomar.</i> Sinnessjukdom.
..	..	..	1	5	5	1	3	..	..	..	..	6	10	16	

Tab. 21. Fortsättning.

Dödsorsakernas benämning	De aflidnas										lefnadsålder						Summa			Dödsorsakernas benämning
	0—6 månad.		6—12 månad.		1—5 år		5—10 år		10—15 år		15—20 år	20—40 år	40—60 år	60—80 år	Öfver 80 år	Okänd ålder	Man- køn	Kvin- køn	Båda	
	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.		
VIII. Nervsystemets sjukdomar.																				
47. Hjärnslag. Hjärnuppbludning <i>Hæmorrhagia cerebri et meningum. Emollitio cerebri</i>	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
48. Hjärn- och hjärnhinneinflammation. <i>Encephalitis et meningitis. Abscessus cerebri</i>	2	1	1	..	1	2	..	..	..	1	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
49. Inflammation i ryggmärgen och dess hinnor. <i>Myelitis et meningitis spinalis acuta et chronica</i>	..	..	..	..	1	2	..	..	1	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
50. Ryggmärgstvinsot. <i>Tabes dorsalis</i>	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	1	..	..	..	..	..	..	..	..
51. Fallandesot. <i>Epilepsia</i>	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	2	..	2	1	..	..	..	..	..
52. Eklampsi. <i>Eclampsia</i>	3	..	2	..	1	1	..	..	..	..	1	..	4	..	1	..	..	..	..	..
53. Konvulsioner. <i>Convulsiones</i>	..	..	1	..	1	1	1	..	..	..	..	..	1	..	..	..	..	..	..	..
54. Sockersjuka. <i>Diabetes mellitus</i>	..	..	..	..	..	..	1	..	2	..	..	3	1	5	1	2	..	1	..	..
55. Andra sjukdomar i nervsystemet. <i>Alii systematis nervosi morbi.</i>	1	..	..	..	1	1	..	..	..	..	..	2	2	1	1	..	..	..	..	..
Summa	6	1	4	..	5	7	2	..	3	1	..	1	4	6	20	14	16	17	..	1
XI. Cirkulationsorganens sjukdomar.																				
58. Hjärtinflammation. <i>Endocarditis. Myocarditis. Pericarditis</i>	..	..	..	..	..	..	2	..	1	1	..	1	1	3	3	..	2	5	..	..
59. Fetthjärta. <i>Cor adiposum</i>	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	1	1	1	1	..	..	..	..	..
60. Organiskt hjärtfel. <i>Vitium organicum cordis</i>	1	..	..	..	..	..	1	1	3	3	4	3	8	11	9	10	14	12	..	..
61. Hjärtförlamning. <i>Paralysis cordis</i>	..	..	..	..	1	..	..	..	..	..	..	..	2	..	7	3	1	7	..	..
62. Pulsåderinflammation. <i>Endarteriitis chronica</i>	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	4	1	11	4	..	..	..
63. Pulsåderbräck. <i>Aneurysma</i>	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	1	..	..	1	..	..	..
64. Blodpropp. <i>Thrombosis. Embolia</i>	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	2	..	..	3	3	..	..
65. Andra sjukdomar i blodomloppsorganen. <i>Alii organorum circulationis morbi</i>	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	2	3	1	2	..	..	..	..
Summa	1	..	..	..	1	..	3	1	4	4	4	4	11	16	27	18	33	35	..	..

Nervsystemets sjukdomar.

Cirkulationsorganens sjukdomar.

Tab. 21. Fortsättning.

Dödsorsakens benämning	De aflidnas lefnadsålder										Summa			Dödsorsakens benämning												
	0—6 månad.		6—12 månad.		1—5 år		5—10 år		10—15 år		15—20 år	20—40 år	40—60 år		60—80 år	Öfver 80 år	Okänd ålder	Man- køn	Kvin- køn	Båda						
	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.		kv.	m.	kv.									
XII. Andningsorganens sjukdomar.																										
67. Strupsjukdom. <i>Morbus laryngis</i>	..	..	..	..	1	1	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	1	1	2	Strupsjukdom.						
69. Lungsäcksinflammation. <i>Pleuritis. Empyema</i> ..	..	..	1	..	1	1	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	8	4	12	Lungsäcksinflammation.						
70. Akut luftrörsinflammation. <i>Bronchitis acuta</i>	19	8	11	7	4	12	..	1	..	..	..	..	7	1	1	..	36	38	74	Akut luftrörsinflammation.						
71. Kronisk luftrörsinflammation. <i>Bronchitis chronica</i> ..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	2	2	3	6	1	..	14	Kronisk luftrörsinflammation.						
72. Blodträngning och ödem i lungorna. <i>Hyperæmia et oedema pulmonum</i>	4	1	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	2	1	..	..	..	5	3	8	Blodträngning och ödem i lungorna.					
73. Lungblödning. <i>Hæmorrhagia pulmonum</i>	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	1	..	1	Lungblödning.						
74. Lungemfysem. <i>Emphysema pulmonum. Asthma</i> ..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	2	..	1	..	..	3	3	Lungemfysem.						
75. Lunginflammation. <i>Pneumonia acuta</i>	7	5	8	1	9	7	2	..	1	1	..	..	9	20	2	4	..	64	56	120	Lunginflammation.					
78. Andra sjukdomar i andningsorganen. <i>Alii organorum respirationis morbi</i>	..	..	1	..	..	..	..	..	..	..	..	..	2	..	..	..	..	1	2	3	Andra sjukdomar i andningsorganen.					
Summa	30	14	21	8	15	21	2	1	1	1	1	1	14	7	20	22	14	36	4	5	..	..	122	115	237	
XIII. Matsmältningsorganens sjukdomar.																										
81. Akut inflammation i magen och tarmarne. <i>Gastritis, enteritis et colitis acuta</i>	45	31	26	17	6	13	2	2	..	1	..	..	3	..	2	1	3	..	1	..	..	..	80	73	153	Akut inflammation i magen och tarmarne.
82. Kronisk inflammation i magen och tarmarne. <i>Gastritis, enteritis et colitis chronica</i>	12	6	4	1	5	4	..	..	..	..	..	..	2	..	..	..	..	23	13	36	Kronisk inflammation i magen och tarmarne.					
83. Blindtarmsinflammation. <i>Typhlitis. Perityphlitis</i> ..	..	..	..	..	..	..	..	1	..	..	..	..	2	2	..	1	..	8	4	12	Blindtarmsinflammation.					
84. Magsår. <i>Ulcus ventriculi</i>	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	2	2	3	1	2	..	3	7	10	Magsår.				
85. Tarmhinder. <i>Ileus</i>	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	2	2	..	..	..	2	2	4	Tarmhinder.					
86. Tarmbräck. <i>Hernia intestinalis</i>	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	1	..	..	1	..	2	1	3	Tarmbräck.					
87. Bukhinneinflammation. <i>Peritonitis</i>	..	..	..	..	1	..	..	..	1	..	..	..	3	..	2	..	..	6	6	12	Bukhinneinflammation.					
89. Lefversjukdom. <i>Morbus hepatis</i>	..	..	..	..	..	1	..	..	..	..	..	..	2	2	2	1	..	6	3	9	Lefversjukdom.					
90. Gallsten. <i>Cholelithiasis</i>	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	2	1	..	4	..	2	5	7	Gallsten.					
91. Andra sjukdomar i matsmältningsorganen. <i>Alii organum digestionis morbi</i>	2	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	2	1	1	..	..	5	1	6	Andra sjukdomar i matsmältningsorganen.					
Summa	59	37	30	18	11	18	3	3	..	2	3	1	8	8	14	11	9	16	..	1	..	..	137	115	252	

Tab. 21. Fortsättning.

Dödsorsakernas benämning	De aflidnas										efnadsålder						Summa			Dödsorsakernas benämning							
	0—6 månad.		6—12 månad.		1—5 år		5—10 år		10—15 år		15—20 år	20—40 år		40—60 år		60—80 år		Öfver 80 år	Okänd ålder		Man- køn	Kvin- køn	Båda				
	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.		kv.						
XIV. Urinorganens sjukdomar.																											
92. Akut njurinflammation. <i>Nephritis acuta</i>	2	..	..	1	..	1	..	..	..	..	..	..	..	1	2	1	1	..	..	..	..	4	5	9	Urinorganens sjukdomar.		
93. Kronisk njurinflammation. <i>Nephritis chronica</i> ..	..	..	..	..	..	2	2	..	3	1	..	..	..	6	1	14	11	10	5	..	1	..	..	35	21	56	Akut njurinflammation.
94. Uremi. <i>Uremia</i>	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	1	1	..	..	..	..	1	1	2	Kronisk njurinflammation.	
95. Urinblåseinflammation. <i>Cystitis</i>	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	1	..	..	..	..	..	1	1	2	Uremi.
96. Blåskörtelsjukdom. <i>Morbus prostatae</i>	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	1	..	..	..	..	..	..	1	..	1	1	Urinblåseinflammation.
99. Andra sjukdomar i urinorganen. <i>Alii organorum uropoëticorum morbi</i>	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	2	1	..	..	..	..	..	1	2	3	Blåskörtelsjukdom.	
Summa	2	..	..	1	..	3	2	..	3	1	..	..	..	6	1	15	15	14	8	..	1	..	..	42	30	72	Andra sjukdomar i urinorganen.
XV. Kvinliga könsorganens sjukdomar.																											
102. Missfall och svår barnsbörd. <i>Abortus et partus difficilis</i>	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	2	..	..	..	..	..	..	..	..	2	2	2	Kvinliga könsorganens sjukdomar.
103. Andra sjukdomar i de kvinliga könsorganen. <i>Alii organorum sexualium muliebrum morbi</i>	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	1	..	..	..	..	..	..	..	..	..	1	1	1	Missfall och svår barnsbörd.
Summa	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	1	..	2	..	..	..	..	..	..	..	3	3	3	Andra sjukdomar i de kvinliga könsorganen.
XVI. Rörelseorganens och bensystemets sjukdomar.																											
104. Akut ledgångsreumatism. <i>Rheumatismus articularis acutus</i>	..	..	..	..	..	..	..	..	1	..	..	..	..	..	1	..	..	..	..	..	..	..	1	1	2	Rörelseorganens och bensystemets sjukdomar.	
Summa	..	..	..	..	..	..	..	..	1	..	..	..	..	..	1	..	..	..	..	..	..	..	1	1	2	Akut ledgångsreumatism.	
XVII. Hud- och bindväfssjukdomar.																											
109. Bulnad. <i>Phlegmone. Abscessus</i>	..	..	..	..	1	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	1	..	1	Hud- och bindväfssjukdomar.	
111. Andra hud- och bindväfssjukdomar. <i>Alii systematis cutanei et tela connexiva morbi</i>	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	1	..	..	..	..	..	..	..	..	..	1	..	1	Bulnad.	
Summa	..	..	..	..	1	..	..	..	..	..	..	..	1	..	..	..	..	..	..	..	..	..	2	..	2	Andra hud- och bindväfssjukdomar.	

Tab. 21. Fortsättning

Dödsorsakernas benämning	De aflidnas lefnadsålder										Summa			Dödsorsakernas benämning						
	0—6 månad.		6—12 månad.		1—5 år		5—10 år		10—15 år		15—20 år	20—40 år	40—60 år		60—80 år	Öfver 80 år	Okänd ålder	Man-kön	Kvin-kön	Båda
	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.		kv.	m.	kv.			
XVIII. Svulster.																				
112. Kräfta. <i>Cancer:</i>																				
a) Kräfta i magsäcken. <i>Cancer ventriculi</i>	1	..	2	1	15	9	21	14	..	..	..	..	..	..	..	..	39	24	63	
b) » i bröstkörteln. <i>Cancer mammae</i>	..	..	..	..	..	..	..	4	..	7	..	..	..	..	..	..	..	11	11	
c) » i lifmodern. <i>Cancer uteri</i>	..	..	..	..	..	..	..	1	..	9	..	2	..	..	..	..	..	12	12	
d) » i andra organ. <i>Cancer aliorum organorum</i>	..	..	..	..	..	..	..	..	..	2	10	11	10	24	..	2	..	20	39	
113. Sarkom. <i>Sarcoma</i>	..	..	..	..	..	..	..	..	..	2	..	1	3	..	..	..	..	3	3	
114. Svulster af andra slag. <i>Tumores alii</i>	..	..	..	..	..	..	..	..	..	1	1	3	1	3	..	..	..	2	7	
Summa	1	..	4	5	27	39	32	50	..	2	..	..	..	..	..	..	64	96	160	
XIX. Våldsam död.																				
115. Olyckshändelse eller våda. <i>Casus mortiferi:</i>																				
1. Drunkning. <i>Submersio</i>	8	1	31	4	2	2	2	1	..	..	..	..	..	..	..	..	46	8	54	
3. Förbränning. <i>Ambustio. Combustio</i>	..	..	1	2	..	..	..	1	..	..	..	..	..	..	..	..	1	5	6	
4. Åskslag. <i>Ictus fulminis</i>	..	..	..	..	..	..	..	1	..	..	..	..	..	..	..	..	..	1	1	
6. Kväfning. Ihjälliggning. <i>Suffocatio</i>	..	..	1	..	..	1	1	..	1	..	..	..	..	..	..	..	1	3	4	
7. Krossning och brottskador. <i>Contusio. Laceratio. Fractura:</i>																				
b ¹) Järnvägsskada	..	..	2	..	1	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	3	..	3	
b ²) Elektrisk spårvägsskada	..	..	1	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	1	..	1	
d) Fall	1	..	4	..	2	..	1	1	..	..	..	..	..	..	..	..	13	2	15	
e) Andra kross- och brottskador	..	..	1	..	2	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	5	..	5	
9. Akut förgiftning. <i>Intoxicatio acuta:</i>																				
a) Af alkohol	..	..	1	1	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	1	1	2	
b) » kolos	..	..	..	..	..	..	..	1	..	..	..	..	..	..	..	..	1	..	1	
116. Självmord. <i>Suicidium:</i>																				
1. Dränkning	..	..	1	..	..	..	1	1	..	..	..	..	..	..	..	..	2	1	3	
5. Hängning	..	..	..	..	2	..	1	..	..	..	..	..	..	..	..	..	3	..	3	
8. Sår. <i>Vulnus:</i>																				
b) Skärsår	..	..	1	..	1	..	1	..	..	..	..	..	..	..	..	..	3	..	3	
d) Skottsår	..	..	..	..	1	..	1	..	..	..	..	..	..	..	..	..	2	..	2	
Transport	1	1	..	..	8	3	2	2	..	..	..	..	..	..	..	..	82	21	103	

Tab. 21. Fortsättning.

Dödsorsakernas benämning	De aflidnas lefnadsålder												Summa			Dödsorsakernas benämning									
	0-6 månad.		6-12 månad.		1-5 år		5-10 år		10-15 år		15-20 år		20-40 år	40-60 år	60-80 år		Öfver 80 år	Okänd ålder	Man-kön	Kvin-kön	Båda				
	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.										m.	kv.	m.	kv.
Transport	1	1	..	..	8	3	2	2	..	..	9	1	43	7	13	3	8	4	..	..	82	21	103	9. Akut förgiftning. c) Arsenik. f) Frätande ämnen. g) Andra akuta förgiftningar.	
9. Akut förgiftning. <i>Intoxicatio acuta:</i>	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	1	..	..	..	..	..	..	..	1	..	1		
e) Arsenik	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	1	..	..	..	..	..	1	..	1		
f) Frätande ämnen....	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..		
g) Andra akuta förgiftningar	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	1	..	..	..	..	..	..	..	..	..	1	..	1		
Summa	1	1	..	..	8	3	2	2	..	..	10	1	44	7	12	3	8	4	..	..	85	21	106		
119. Ej uppgifven dödsorsak..	..	3	3	1	1	..	..	1	..	..	..	..	..	3	..	..	..	2	..	..	4	10	14	Ej uppgifven dödsorsak.	
Summa	183	113	91	47	94	105	35	37	20	26	30	43	207	160	215	189	202	266	34	104	..	..	1111	1090	2201

Tab. 23. Dödsorsakerna i Göteborg år 1905 bland här kyrkoskrifna, fördelade på stadsdelar.

	Nordstaden	Sydstaden	Oterhällan	Mashugget	Majornas 4:de rote	Majornas 2:dra rote	Mashugsbergen	Majornas 3:dje rote	Majornas 1:ste rote	Haga	13:de o. 14:de rot., Hagaheden	Landala, Vestra Branddala	Annedal, Albstaden	Kommandantsängen	Stampen, Gullbergsvass	15:de roten, Burgården	Redbergslid, Olskroken	Gamlestaden	Fatighusen	Obekant postad	Summa
Bildningsfel och medfödda sjukdomar	4	1	—	14	2	1	16	7	10	8	4	3	6	2	4	2	8	1	—	—	93
Ålderdomssjukdomar	13	12	5	24	3	10	17	13	15	20	19	11	13	2	7	8	2	8	39	—	241
Akuta infektionssjukdomar	6	5	4	21	1	7	15	8	15	9	5	10	12	3	5	1	10	2	1	—	140
Kroniska infektionssjukdomar	18	9	15	64	4	16	65	27	26	49	23	34	44	9	17	14	27	9	33	—	503
Konstitutionella sjukdomar	2	—	—	3	1	1	1	—	3	2	2	2	3	—	1	1	2	—	2	—	26
Kroniska förgiftningssjukdomar	1	—	1	—	1	—	—	—	—	2	—	2	—	—	—	—	—	—	3	—	10
Sinnessjukdomar	1	1	—	1	—	1	—	1	1	—	2	—	—	—	—	1	—	—	4	—	13
Nervsystemets sjukdomar	4	4	—	10	—	4	12	4	5	12	6	2	11	1	3	4	3	2	10	—	97
Cirkulationsorganens sjukdomar	8	3	6	14	1	4	11	6	6	23	20	11	10	5	7	3	3	4	2	—	147
Andningsorganens sjukdomar	8	8	5	21	1	4	30	19	19	22	10	19	17	2	10	6	16	4	4	—	225
Matsmältningsorganens sjukdomar	9	5	3	14	1	5	31	11	12	13	11	27	25	5	4	8	22	11	11	—	228
Urinorganens sjukdomar	4	4	1	3	2	4	3	5	1	10	5	5	8	—	2	2	2	1	4	—	66
Kvinliga könsorganens sjukdomar	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	2
Rörelseorganens o. bensystemets sjukdomar	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Hud- och bindväfssjukdomar	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	2
Svulster	10	8	8	8	4	7	9	10	8	19	13	10	7	—	10	4	8	2	5	—	150
Våldsam död: olyckshändelse eller våda . .	2	1	3	5	—	2	5	2	4	8	4	2	3	1	—	1	—	1	—	—	44
själfmord	—	—	1	—	—	—	1	—	—	1	—	1	—	1	—	1	3	—	1	—	10
Summa	90	61	52	203	22	66	216	113	125	198	124	139	159	31	72	56	107	45	119	—	1,998

Tab. 24. Dödsorsakerna bland här kyrkoskrifna, som år 1905 aflidit utom staden.

	De aflidnas lefnadsålder												Summa														
	0-6 månader		6-12 månader		1-5 år		5-10 år		10-15 år		15-20 år		20-40 år		40-60 år		60-80 år		Öfver 80 år		Okänd ålder		Mankön	Kvinkön	Båda		
	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.					
Bildningsfel och medfödda sjukdomar	3	1																						3	1	4	
Ålderdomssjukdomar																	2	2	2	3					4	5	9
Akuta infektionssjukdomar	2		1		1	1		1				3												8	1	9	
Kroniska infektionssjukdomar		1					1	1			1	12	6	4	3	1								19	11	30	
Konstitutionella sjukdomar					1																			1		1	
Kroniska förgiftningssjukdomar											1													1		1	
Sinnessjukdomar						1									2										3	3	
Nervsystemets sjukdomar	1					2					1	1	5			1								7	4	11	
Cirkulationsorganens sjukdomar											2		2	2	6	3								10	5	15	
Andningsorganens sjukdomar		1	2		2						2			1	3	1								9	3	12	
Matsmältningsorganens sjukdomar	5	3	4	4	2	1					2		1		2								16	8	24		
Urinorganens sjukdomar						2				1						1	1							3	3	6	
Kvinliga könsorganens sjukdomar											1														1	1	1
Rörelseorganens o. bensystemets sjukdomar											1													1		1	
Svulster										1		1	4	1	2	1								7	3	10	
Våldsam död: olyckshändelse eller våda . .	1										7	1	28	6	1	1	2	1						39	9	48	
själfmord										1		1				1								3	1	4	
Ej uppgifven dödsorsak		3	3	1	1			1									2							4	10	14	
Summa	12	9	10	5	7	7	1	2	2	10	1	54	18	18	10	19	13	2	3				135	68	203		

Tab. 25. Dödsorsakerna i Göteborg år 1905 bland främlingar.

	De aflidnas lefnadsålder												Summa		
	0-6 månader	6-12 månader	1-5 år	5-10 år	10-15 år	15-20 år	20-40 år	40-60 år	60-80 år	Över 80 år	Okänd ålder		Mankön	Kvinnön	Båda
											m. kv.	m. kv.			
Bildningsfel och medfödda sjukdomar		1												1	1
Ålderdomssjukdomar									3	3	2	5		5	13
Akuta infektionssjukdomar			1											1	1
Kroniska infektionssjukdomar							4	1	2		1			6	8
Sinnessjukdomar								1						1	1
Nervsystemets sjukdomar								1			2				3
Cirkulationsorganens sjukdomar									1	1				1	2
Andningsorganens sjukdomar	1	1	1					1		2				6	6
Matsmältningsorganens sjukdomar		2					1		1					2	5
Urinorganens sjukdomar								3						3	3
Hud- och bindväfssjukdomar							1							1	1
Svulster							1		2	2	2			3	7
Våldsam död: olyckshändelse eller våda . .						1	4							5	5
Summa	1	2	2			1	11	2	7	3	9	8	2	5	56

Tab. 26. Dödsfall på 1,000 innevånare i nedanstående sjukdomar årligen 1901—1905, samt medeltal för denna och föregående 5-årsperiod.

	1901	1902	1903	1904	1905	Medeltal	
						1901-1905	1896-1900
Dödsfall i tuberculosis pulmonum (inom staden aflidna)	2,7	2,6	2,6	2,6	2,98	2,70	2,70
» i pneumoni	1,1	0,9	0,7	0,8	0,83	0,87	1,40
» i akut bronchit (barn till 1 års ålder)	0,3	0,4	0,3	0,5	0,31	0,36	0,40
» i nephrit	0,3	0,3	0,3	0,3	0,43	0,33	0,40
» i cancer	0,9	1,0	1,0	0,9	0,98	0,98	1,00
» i akut diarrhé (barn till 1 års ålder)	1,0	0,4	0,7	0,7	1,02	0,76	0,90
» i typhus abdominalis.....	0,1	0,1	0,1	0,1	0,14	0,11	0,10

Tab. 27. Jämförande öfversikt af antalet dödsfall i folksjukdomarne samt några andra sjukdomar i Göteborg åren 1896—1905.

Dödsorsaker	1896	1897	1898	1899	1900	1901	1902	1903	1904	1905	Medeltal för de 10 åren
Smittkoppor	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Mässling	8	57	32	38	27	—	—	173	—	—	33,5
Skarlakansfeber	28	6	9	27	17	5	49	34	13	7	19,5
Fläcktyfus	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tarmtyfus	34	17	15	10	6	7	11	11	3	20	13,4
Rödsot	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	0,1
Epidemisk influensa	6	8	—	17	12	12	9	1	7	4	7,6
Epidemisk hjärnfeber	—	—	—	—	—	—	3	1	—	—	0,4
Kikhosta	22	126	17	30	44	45	50	12	32	52	43,0
Difteri och strypsjuka	57	48	19	18	18	13	15	13	15	17	23,3
Varfeber	13	14	13	13	15	7	13	8	7	10	11,3
Barnsängsfeber	3	5	1	3	2	—	—	1	3	2	2,0
Lungspot	269	343	318	332	369	354	347	350	350	412	344,4
Hjärttuberkulos	56	66	74	61	103	80	84	89	70	64	74,7
Luftrörsinflammation, akut och kronisk	80	114	76	73	88	88	98	94	112	82	90,5
Lunginflammation	159	192	160	159	177	146	125	100	105	115	143,8
Inflammation i mage och tarmar, akut och kronisk	153	129	102	143	126	171	87	117	126	170	132,4

Tyfoidfieber 1905 (sjukdomsfall).

Skarlakansfeber 1905 (sjukdomsfall).

Difteri 1905 (sjukdomsfall).

6000172003

Göteborgs universitetsbibliotek

